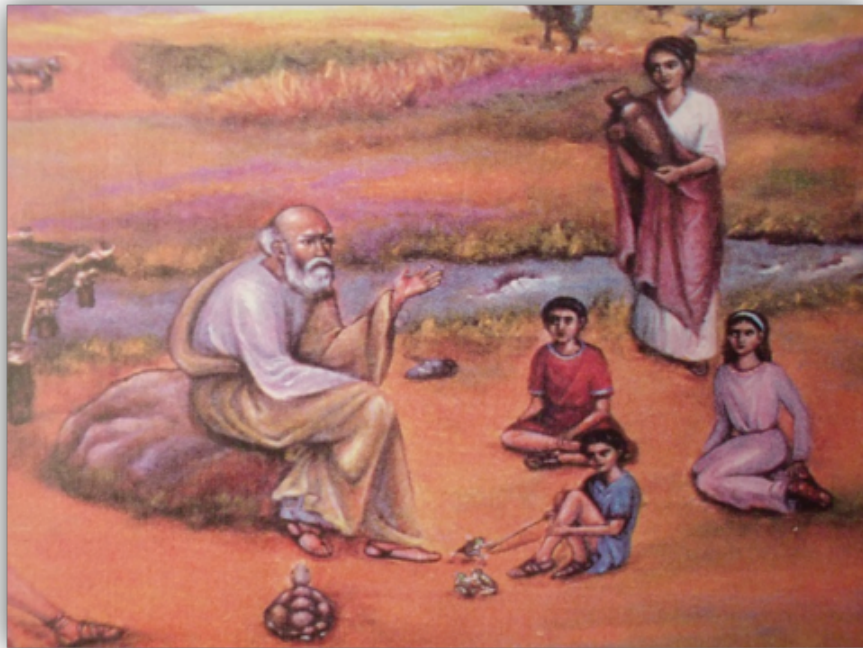

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δειγματικό
Υποστηρικτικό Υλικό
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΜΕΡΟΣ Α'

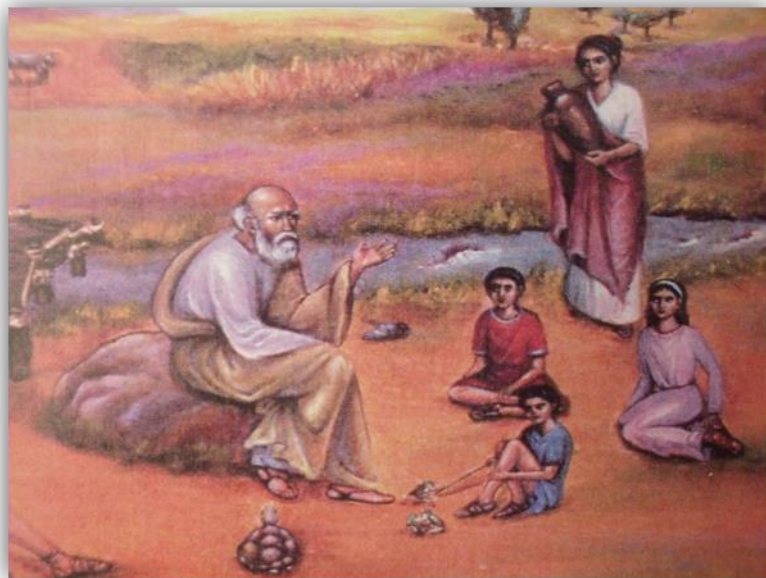

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δειγματικό
Υποστηρικτικό Υλικό
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ (ΜΕΡΟΣ Α')

2018 - 2019

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Συγγραφική ομάδα:

Νίκη Χριστοδούλου, Σύμβουλος Αρχαίων Ελληνικών Υ.Π.Π.
Νεκταρία Ιωάννου, Σύμβουλος Αρχαίων Ελληνικών Υ.Π.Π.
Δρ Φωτεινή Θεοδούλου, Σύμβουλος Αρχαίων Ελληνικών Υ.Π.Π.
Σοφία Δημητρίου, Φιλολόγος
Δρ Ειρήνη Ροδοσθένους, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Συντονισμός εργασιών:

Δρ Ειρήνη Ροδοσθένους, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Εποπτεία:

Δρ Ειρήνη Ροδοσθένους, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων
Σύνδεσμος Επιθεωρήτρια για τα Αρχαία Ελληνικά
Πάυλος Δαπόλας, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων
Ζωή Πολυδώρου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Επιστημονική εποπτεία:

Ιωάννης Καζάζης, Ομότιμος Καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου, Πρόεδρος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Δρ Μαρία Οικονομίδου, πρώην ΠΛΕ

Σχεδιασμός εξωφύλλου:

Χρύσης Σιαμμάς, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Επιμέλεια έκδοσης:

Μαρίνα Αστρα Ιωάννου, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Συντονισμός έκδοσης:

Χρίστος Παρπούνας, Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Α' Δειγματική έκδοση: 2017

Β' Δειγματική έκδοση: 2018

Εκτύπωση: Cassoulides Masterprinters

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ISBN: 978-9963-54-154-6

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου/διδακτικού υλικού που καλύπτεται από πνευματικά δικαιώματα (copyright) ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού / Υ.Α.Π.

ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ η χρήση του αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς, στο πλαίσιο των μαθημάτων στα σχολεία.

Στο εξώφυλλο χρησιμοποιήθηκε ανακυκλωμένο χαρτί σε ποσοστό τουλάχιστον 50%, προερχόμενο από διαχείριση απορριμμάτων χαρτιού. Το υπόλοιπο ποσοστό προέρχεται από υπεύθυνη διαχείριση δασών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1	5
A. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': <i>Ο λύκος και η γριά</i>	
B. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ: Παραγωγή και σύνθεση: ρ. γίγνομαι, ρ. λέγω	
Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΣΕ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ	
I. Κανόνες τονισμού	
II. Α' και Β' κλίση ουσιαστικών	
III. Οριστική Ενεστώτα, Μέλλοντα, Παρατατικού, Αορίστου, Παρακειμένου και Υπερσυντελικού βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής	
Δ. ΚΕΙΜΕΝΟ Β': <i>Δεύτερος λόγος Περικλή προς Αθηναίους</i>	
Ε. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ	
I. Οριστική Ενεστώτα και Μέλλοντα βαρύτονων ρημάτων μέσης φωνής	
II. Μέλλοντας του ρήματος είμι	
ΕΝΟΤΗΤΑ 2	20
A. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': <i>Το χρέος του ιστορικού</i>	
B. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ: Παραγωγή και σύνθεση: ρ. ὀράω - ὀρώ	
Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ	
I. Επίθετα Β' κλίσης	
II. Αναφορική αντωνυμία	
Δ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ... ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ	
Επιθετικός προσδιορισμός	
Ε. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ	
Οριστική Παρατατικού και Αορίστου βαρύτονων ρημάτων μέσης φωνής	
ΕΝΟΤΗΤΑ 3	31
A. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': <i>Η λύση του γόρδιου δεσμού</i>	
B. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ: Παραγωγή και σύνθεση: ρ. ἄρχω	
Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ	
I. Απαρέμφατο Ενεστώτα, Μέλλοντα, Αορίστου ε.φ. και μ.φ.	
II. Απαρέμφατο Ενεστώτα και Μέλλοντα ρ. είμι	
Δ. ΚΕΙΜΕΝΟ Β': <i>Ο Ισοκράτης προς τον Φίλιππο</i>	
ΕΝΟΤΗΤΑ 4	39
A. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': <i>Προτροπές προς τους Αθηναίους</i>	
B. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ: Παραγωγή και σύνθεση: ρ. ἐργάζομαι	
Γ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ... ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ	
I. Έναρθρο και άναρθρο απαρέμφατο	
II. Ειδικό και τελικό απαρέμφατο	
III. Σύνταξη απαρεμφάτου	

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Ο λύκος και η γριά	51
A. Κείμενο	
B. Γραμματικής... ασκήσεις	
Γ. Ένα βραβείο για τα δύσκολα	
Δ. Όρθογραφώμεν έλληνιστί	
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Το χρέος του ιστορικού	55
A. Κείμενο	
B. Γραμματικής και συντακτικού... ασκήσεις	
Γ. Ένα βραβείο για τα δύσκολα	
Δ. Όρθογραφώμεν έλληνιστί	
ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Η λύση του γόρδιου δεσμού	61
A. Κείμενο	
B. Γραμματικής... ασκήσεις	
Γ. Ένα βραβείο για τα δύσκολα	
Δ. Όρθογραφώμεν έλληνιστί	
ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Προτροπές προς τους Αθηναίους	64
A. Κείμενο	
B. Συντακτικού... ασκήσεις	
Γ. Ένα βραβείο για τα δύσκολα	
Δ. Όρθογραφώμεν έλληνιστί	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'	70
<i>Λεξιλόγιο</i>	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'	72
<i>Συντομογραφίες που συνοδεύουν την κατά κῶλα γραφή</i>	

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': Ο λύκος και η γριά

Β. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ

Παραγωγή και σύνθεση: ρ. γίγνομαι, ρ. λέγω

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΣΕ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

I. Κανόνες τονισμού

II. Α' και Β' κλίση ουσιαστικών

III. Οριστική Ενεστώτα, Μέλλοντα, Παρατατικού, Αορίστου, Παρακειμένου και Υπερσυντελικού βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής

Δ. ΚΕΙΜΕΝΟ Β': Δεύτερος λόγος του Περικλή προς Αθηναίους

Ε. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

I. Οριστική Ενεστώτα και Μέλλοντα μέσης φωνής

II. Μέλλοντας του ρήματος είμι

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': Ο λύκος και η γριά

Εισαγωγικό σημείωμα:

Οι μύθοι ζώων και φυτών είναι φανταστικές διηγήσεις με μικρή έκταση, από τις οποίες συνάγεται ένα ηθικό συμπέρασμα, το επιμύθιο. Συνήθως, οι μύθοι είναι αλληγορικοί, δηλαδή αναφέρονται σε ζώα και φυτά, τα οποία προσωποποιούνται με ανθρώπινη φωνή.

Λύκος λιμώττων περιήει ζητῶν τροφήν. Γενόμενος δὲ κατὰ τινα τόπον, ἤκουσε παιδίου κλαίοντος καὶ γραὸς λεγούσης αὐτῷ· «Παῦσαι τοῦ κλαίειν· εἰ δὲ μή, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐπιδώσω σε τῷ λύκῳ». Οἰόμενος δὲ ὁ λύκος ὅτι ἀληθεύει ἢ γραῦς, ἴστατο πολλὴν ἐκδεχόμενος ὥραν. Ὡς δ' ἔσπερα κατέλαβεν, ἀκούει πάλιν τῆς γραὸς κολακευούσης τὸ παιδίον καὶ λεγούσης αὐτῷ· «Ἐὰν ἔλθῃ ὁ λύκος δεῦρο, φονεύσομεν, ὦ τέκνον, αὐτόν». Ταῦτα ἀκούσας ὁ λύκος ἐπορεύετο λέγων· «Ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαύλει ἄλλα μὲν λέγουσιν, ἄλλα δὲ πράττουσιν».

Αἰσώπου Μῦθοι

- ❖ Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε. Μπορείτε να θυμηθείτε τι σημαίνουν οι συντομογραφίες στο Παράρτημα Α', σελ. 67.

Λύκος	
λιμώττων	μτχ φρ(επιθ)
<u>περιήει</u> ζητῶν τροφήν.	α-πρότ
Γενόμενος δὲ κατὰ τινα τόπον,	μτχ φρ(επιρ)
<u>ἤκουσε</u> παιδίου κλαίοντος	α-πρότ, μτχ φρ(κατηγ)
καὶ	
γραὸς λεγούσης αὐτῶ·	α-πρότ, μτχ φρ(κατηγ)
« <u>Παῦσαι</u> τοῦ κλαίειν·	α-πρότ
εἰ δὲ μή,	
τῇ ὥρᾳ ταύτῃ <u>ἐπιδώσω</u> σε τῷ λύκῳ».	α-πρότ
Οἰόμενος δὲ ὁ λύκος	μτχ φρ(επιρ)
ὅτι <u>ἄληθεύει</u> ἢ γραῦς,	ὅτι(ειδ)-πρότ
<u>ἴστατο</u> πολλὴν ἐκδεχόμενος ὥραν.	α-πρότ
Ὡς δ' ἐσπέρα <u>κατέλαβεν</u> ,	Ὡς(χρον)-πρότ
ἀκούει πάλιν τῆς γραὸς κολακενούσης τὸ παιδίον	α-πρότ, μτχ φρ(κατηγ)
καὶ	
λεγούσης αὐτῶ·	μτχ φρ(κατηγ)
«Ἐὰν ἔλθῃ ὁ λύκος δεῦρο,	Ἐὰν(υποθ)-πρότ
<u>φονεύσομεν</u> , ὦ τέκνον, αὐτόν».	α-πρότ
Ταῦτα ἀκούσας ὁ λύκος	μτχ φρ(επιρ)
<u>ἐπορεύετο</u> λέγων·	μτχ φρ(επιρ)
«Ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαύλει ἄλλα μὲν <u>λέγουσιν</u> ,	α-πρότ
ἄλλα δὲ <u>πράττουσιν</u> ».	α-πρότ

Λεξιλόγιο:

λιμώττων < λιμώττω	πεινασμένος
περιήει < περίειμι	περιφερόταν
οἰόμενος < οἶομαι	νομίζοντας
ἐκδεχόμενος < ἐκδέχομαι	περιμένοντας
δεῦρο	προς τα εδώ

Δραστηριότητα προ της μετάφρασης του κειμένου

1. Να μαζέψετε λέξεις που αναγνωρίζετε από τη Νέα Ελληνική και λέξεις που είναι νέες για σας και να τις μεταφέρετε στον Πίνακα στη μορφή, με την οποία τις συναντάμε στο κείμενο.

Γνωστές λέξεις	Άγνωστες λέξεις

2. Να μεταφέρετε την τελευταία πρόταση του κειμένου και να την αποδώσετε στη Νέα Ελληνική:

«.....»

Απόδοση:

.....

Αυτή η πρόταση είναι δομικό στοιχείο του και λέγεται

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Ποιους τρόπους χρησιμοποίησε η γριά, για να κάνει το παιδί να σταματήσει να κλαίει;
2. Ποιο είναι το επιμύθιο του κειμένου και σε τι μπορεί να μας βοηθήσει στη ζωή σήμερα;
3. Να μετατρέψετε τον μύθο σε ποίημα με στροφή και ομοιοκαταληξία. (προαιρετικά)

Ασκήσεις κατανόησης - μετάφρασης

1. Γραμματικά οι λέξεις *λιμώττων, ζητῶν, γενόμενος, κλαίοντος, λεγούσης* είναι όλες μετοχές, αλλά μεταφράζονται με διάφορους τρόπους. Διάλεξε την πιο κατάλληλη απόδοση στα Νέα Ελληνικά, σύμφωνα με τις χρονικές και αιτιακές σχέσεις της πλοκής του μύθου και σύμφωνα με τη σωστή έκφραση στα Νέα Ελληνικά.

λιμώττων	ζητῶν	γενόμενος	κλαίοντος	λεγούσης
πεινασμένος	ζητώντας	όταν έφτασε	κλαίγοντας	λέγοντας
πεινώντας	όταν ζητούσε	επειδή έφτασε	επειδή έκλαιγε	να λέει
επειδή πεινούσε	επειδή ζητούσε	φτάνοντας	να κλαίει	όταν έλεγε

2. Να απαντήσετε για τα πιο κάτω ζεύγη λέξεων:

(α) τι έγινε πρώτο και τι δεύτερο, σύμφωνα με τη χρονολογική σειρά;

(β) τι αποτελεί αιτία και τι αποτελεί αποτέλεσμα, σύμφωνα με το νόημα του μύθου;

- i. ολόμενος - ίστατο
- ii. ακούσας - έπορεύετο
- iii. λέγουσιν – πράττουσιν

3. ως δ' έσπέρα κατέλαβεν = περιφραστική έκφραση για το «νύχτωσε»

Στην Αρχαία Ελληνική το κατέλαβε με χρονικά διαστήματα, όπως ήμέρα, νύξ, χειμών, σημαίνει έφτασε.

Αρχαία Ελληνική: ή έσπέρα κατέλαβε (την πλάση).

Νέα Ελληνική: η νύχτα

4. Μετά από την επεξεργασία του κειμένου στην τάξη να το αποδώσετε στα Νέα Ελληνικά, γράφοντας την απόδοση στο τετράδιό σας.

Β. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ

Παραγωγή - σύνθεση

1. γενόμενος < γίγνομαι (= γίνομαι, γεννιέμαι, συμβαίνω, φτάνω, παράγομαι). Αρχική ρίζα γεν- με παραλλαγές γον-, γν-, γενν-, γενε-, γνη-

(α) Να βρείτε απλές και σύνθετες λέξεις που προέρχονται από τις ανωτέρω ρίζες.

Απλές λέξεις	Σύνθετες λέξεις
π.χ. γόνιμος, γονίδιο, γεγονός	π.χ. ομογένεια, συγγενής, ρυπογόνος
.....
.....
.....
.....

(β) Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α' Στήλης με τα αντίθετά τους στη Β' Στήλη. Μια λέξη στη Β' Στήλη περισσεύει.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	γενικός	α	άγονος
2	γόνιμος	β	ψεύτικος
3	ομοιογενής	γ	αγενής
4	ευγενής	δ	αδιαφανής
5	γνήσιος	ε	ανομοιογενής
		στ	συγκεκριμένος

1		2		3		4		5	
---	--	---	--	---	--	---	--	---	--

(γ) Να σχηματίσετε ονοματικά σύνολα, αντιστοιχίζοντας τις λέξεις της Α' Στήλης με τις κατάλληλες στη Β' Στήλη. Μια λέξη στη Β' Στήλη περισσεύει.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	οικογενειακή	α	γεγονότα
2	γενική	β	πόλη
3	γενεαλογικό	γ	ζωή
4	τετελεσμένα	δ	ύφος
5	γενέθλια	ε	δέντρο
		στ	πρόβα

1		2		3		4		5	
---	--	---	--	---	--	---	--	---	--

(δ) Με τη βοήθεια του λεξικού σας να γράψετε στο τετράδιό σας τρεις φράσεις της Νέας Ελληνικής, στις οποίες χρησιμοποιείται το ρήμα *γίνομαι*, και να τις εξηγήσετε, π.χ. *δεν ξέρω τι μου γίνεται, έγινε έξω φρενών*.

2. λέγουσι < λέγω (=λέω, ομιλώ, μαζεύω) < ρίζα λεγ-, λογ-

(α) Να γράψετε απλές και σύνθετες λέξεις, που προέρχονται από τη ρίζα του ρ. λέγω.

Απλές λέξεις	Σύνθετες λέξεις
π.χ. λόγος, λογικός	π.χ. διαλέγομαι, διάλογος
.....
.....
.....

(β) Ποια είναι η σημασία της λέξης *λόγος* στις ακόλουθες προτάσεις; Να επιλέξετε την ορθή απάντηση.

(1) Ο *λόγος* είναι προνόμιο του ανθρώπου.

- i. προσταγή ii. αιτία iii. ομιλία

(2) Έχεις τον *λόγο* μου ότι θα τακτοποιήσω σύντομα το ζήτημα.

- i. άποψη ii. υπόσχεση iii. δικαιολογία

(3) Ο *λόγος* του πατέρα ήταν νόμος.

- i. εντολή ii. κρίση iii. υπόσχεση

(4) Τι *λόγο* έχεις να κρύβεις την αλήθεια;

- i. διαβεβαίωση ii. δικαιολογία iii. ομιλία

(5) Ο *λόγος* του για την εθνική επέτειο ήταν εξαιρετικός.

- i. προσταγή ii. αιτία iii. ομιλία σε ακροατήριο

(γ) Να γράψετε στο τετράδιό σας μια σύντομη παράγραφο με θέμα «Οδηγίες για τη συγγραφή μιας έκθεσης», φροντίζοντας να χρησιμοποιήσετε ορθά τις λέξεις: *πρόλογος, επίλογος, επιλογή, διαλέγω, λογής, αμφιλεγόμενο*.

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ ΜΗΤΗΡ ΜΑΘΗΣΕΩΣ ΕΣΤΙ

I. Κανόνες τονισμού και πνεύματα, πάθη φωνηέντων - έκθλιψη (Γ.Α.Ε., σ. 17-19, σ. 21-23, §§ 35-39, 44-48, σ. 27, § 57)

1. Να τονίσετε τις παρακάτω λέξεις, δικαιολογώντας την απάντησή σας.

(α) νεος:

(β) γλωσσαι:

(γ) ανθρωπος:

(δ) δωρων:.....

(ε) Φοιβος:

2. Να σχηματίσετε λέξεις με τα συνθετικά που σας δίνονται.

Υπενθύμιση: Τα ψιλά σύμφωνα τρέπονται σε δασέα ως εξής:

$\kappa \rightarrow \chi, \pi \rightarrow \varphi, \tau \rightarrow \theta$

ἐπί + εὐρεσις: εφεύρεση

ἀπό + ὄρμη:.....

κατὰ + ἡμέρα:

ἐπί + ὄρῶ:

ἐπί + ἄπτομαι:.....

κατὰ + ἱερός:

ἀπό + ἄλας:

ἀντί + ὑγιεινός:

ἐπί + ἄπαξ=

κακο- + ὑποπτος:

3. Να βρείτε τα συνθετικά των πιο κάτω λέξεων:

εφημερίδα=+ ἐφιππος =.....+

καθησυχάζω =+ μεθεπόμενος =+

αφαιρώ =.....+ καθηγητής =.....+

II. Α' και Β' κλίση ουσιαστικών
(Γ.Α.Ε., σ. 45 – 48, §§ 86-90 και σ. 52 – 54, §§ 94-97)

1. α) Να εντοπίσετε στο διδαγμένο κείμενο δύο ουσιαστικά Α' κλίσης και δύο ουσιαστικά Β' κλίσης και να τα σημειώσετε στον πιο κάτω πίνακα.

β) Να τα μεταφέρετε στην ίδια πτώση του αντίθετου αριθμού.

	Ουσιαστικά	Αντίθετος αριθμός
Α' κλίση		
Β' κλίση		

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού που βρίσκεται στην παρένθεση:

- (α) Ἴατρος τῶν (ἀτυχία) ὁ χρόνος ἐστί.
 (β) Αἰσχροὶ (διαβολή) φέρουσι τοῖς
 (στρατιώτης) δεινήν(λύπη).
 (γ) Οἱ λοχαγοὶ σὺν τῷ (στρατηγός) ἀφίκοντο.
 (δ) Οὕτως οἱ (νέος) ἐν μετρίᾳ (δίαιτα,
 δοτ. ενικού) διάγουσιν.
 (ε) Ἡμεῖς (ὁ πολίτης αιτ. πληθ.)
 (ψυχὴ, αιτ. εν.) τῆς (πολιτεία) εἶναι νομίζομεν.

III. Οριστική Ενεστώτα, Μέλλοντα, Παρατατικού, Αορίστου
Παρακειμένου και Υπερσυντελικού βαρύτωνων ρημάτων ενεργητικής
(Γ.Α.Ε., σ. 164 – 165, §§ 276-277 και σ. 168 – 169, § 278)

1. Να υπογραμμίσετε στο κείμενο τα βαρύτονα ρήματα της οριστικής Ενεστώτα, Μέλλοντα και Αορίστου ενεργητικής φωνής και να αναγνωρίσετε το πρόσωπο και τον αριθμό τους.

2. Να κλίνετε στον πίνακα της επόμενης σελίδας το ρήμα πράττω στην οριστική Ενεστώτα, Μέλλοντα, Παρατατικού και Αορίστου ενεργητικής φωνής.

Πρόσωπα	Ενεστώτας	Μέλλοντας	Παρατατικός	Αόριστος
ἐγὼ				
σὺ				
οὗτος				
ἡμεῖς				
ὕμεῖς				
οὗτοι				

3. Να κλίνετε το ρήμα λύω στην οριστική Παρακειμένου και Υπερσυντελικού ενεργητικής φωνής.

Πρόσωπα	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἐγὼ		
σὺ		
οὗτος		
ἡμεῖς		
ὕμεῖς		
οὗτοι		

4. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο των ρημάτων που βρίσκονται στην παρένθεση.

(α) Ἀθηναῖοι ἄγγελον (πέμπω, Παρατατικός) τοῖς Λακεδαιμονίοις.

(β) Οἱ στρατιῶται (διώκω, Ενεστώτας) τοὺς πολεμίους.

(γ) Ἡμεῖς (διδάσκω, Μέλλοντας) ἐν τῷ γυμνασίῳ.

(δ) Οἱ δικασταὶ (καταδικάζω, Αόριστος) τὸν Σωκράτη.

5. Να αναγνωρίσετε τον χρόνο των ρημάτων των πιο κάτω προτάσεων και να τα μεταφέρετε στον αντίθετο αριθμό στο πρόσωπο και στον χρόνο που βρίσκονται.

(α) Ἀγαμέμνων τοῖς θεοῖς ἐτεθύκει.

(β) Οἱ μαθηταὶ πολλὰς ἀσκήσεις λελύκασι.

(γ) Λίαν πρωῖ ὁ Κρίτων κέκρουκε τὴν θύραν τοῦ Σωκράτους.

(δ) Ἀθηναῖοι ἐκεκωλύκεσαν Λακεδαιμονίους εἰς Ἀττικὴν εἰσβάλλειν.
.....

(ε) Ἐγὼ μεμήνυκα ἄρτι τῷ Σωκράτει τὴν ἄφιξιν τοῦ Κρίτωνος.
.....

Δ. Κείμενο Β': Δεύτερος λόγος του Περικλή προς Αθηναίους

Οὐ μόνοι, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τοὺς πολεμίους στρατευσόμεθα. Ἔχομεν συμμάχους πιστοὺς καὶ ἀνδρείους, οἱ ἀθρόοι ἐκπορεύονται. Οἱ τούτων στρατηγοὶ συμβουλευσονται ἡμῖν περὶ τῆς στρατείας, τὰς δ' ὀρθὰς αὐτῶν συμβουλὰς ἀποδεξόμεθα. Πρὸ δὲ τῆς στρατείας, ὦ πολῖται, εὐξόμεθα περὶ τῆς νίκης τοῖς θεοῖς, οἱ τοῖς μὲν πολεμίοις οὐ βοηθήσουσιν, ὅτι τὴν εἰρήνην ἔλυσαν, ἡμῶν δ' οὐ παύσονται προστατοῦντες.

Δημητρίου Φιλικοῦ, Αναγνωστικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης

Λεξιλόγιο

ἀθρόοι < ἀθρόος

πλήθος

ἐκπορεύονται < ἐκπορεύομαι

θα εκστρατεύσουν

συμβουλευσονται < συμβουλεύομαι

θα συσκεφθούν

ἀποδεξόμεθα < ἀποδέχομαι

θα αποδεχθούμε

εὐξόμεθα < εὔχομαι

θα ευχηθούμε

➤ Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σάς δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

Νοηματικές ενότητες του κειμένου:

Οὐ μόνοι,

ὦ Ἀθηναῖοι,

ἐπὶ τοὺς πολεμίους στρατευσόμεθα.

α-πρότ

Ἔχομεν συμμάχους πιστοὺς

α-πρότ

καὶ

ἀνδρείους,

οἱ ἀθρόοι ἐκπορεύονται.

οἱ(αναφ)-πρότ

Οἱ τούτων στρατηγοὶ συμβουλευσονται ἡμῖν περὶ τῆς στρατείας,

α-πρότ

τὰς δ' ὀρθὰς αὐτῶν συμβουλὰς ἀποδεξόμεθα.

α-πρότ

Πρὸ δὲ τῆς στρατείας,

ὦ πολῖται,

εὐξόμεθα περὶ τῆς νίκης τοῖς θεοῖς,

α-πρότ

οἱ τοῖς μὲν πολεμίοις οὐ βοηθήσουσιν,

1^η οἱ(αναφ)-πρότ

ὅτι τὴν εἰρήνην ἔλυσαν,

ὅτι(αιτ)-πρότ

ἡμῶν δ' οὐ παύσονται προστατοῦντες. 2^η οἱ(αναφ)-πρότ

Κατανόηση κειμένου

1. Τι βοήθεια θα προσφέρουν οι σύμμαχοι στους Αθηναίους, όπως λέει ο Περικλής;
2. Ποια άλλη βοήθεια θα έχουν οι Αθηναίοι με το μέρος τους;

Ε. Γραμματικής... παιχνίδια

Ι. Οριστική Ενεστώτα και Μέλλοντα βαρύτονων ρημάτων μέσης φωνής (Γ.Α.Ε, σ. 168, § 278)

1. Στο κείμενο «Δεύτερος λόγος του Περικλή προς Αθηναίους» υπάρχουν τα ρήματα *στρατευσόμεθα*, *έκπορεύονται*, *συμβουλεύονται*, *άποδεξόμεθα*, *εὐξόμεθα*, *παύονται* σε χρόνο Μέλλοντα.

Οὐ μόνοι, ὦ Αθηναῖοι, ἐπὶ τοὺς πολεμίους *στρατευσόμεθα*.

... οἱ ἄθροοι *έκπορεύονται*.

Οἱ στρατηγοὶ *συμβουλεύονται* ἡμῖν περὶ τῆς στρατείας.

Τὰς δ' ὀρθὰς αὐτῶν συμβουλάς *άποδεξόμεθα*.

... *εὐξόμεθα* περὶ τῆς νίκης τοῖς θεοῖς.

... ἡμῶν δ' οὐ *παύονται* προστατοῦντες.

Να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

(α) Ὅπως φαίνεται από την κατάληξή τους, σε ποια φωνή βρίσκονται τα ρήματα αυτά; →

(β) Με βάση τις γνώσεις σας από την Α' τάξη για τον σχηματισμό του Μέλλοντα, να σημειώσετε ποια αλλαγή θα κάνατε στους πιο πάνω ρηματικούς τύπους, έτσι ώστε να σχηματίσετε την οριστική του Ενεστώτα. →

(γ) Να σχηματίσετε το πρώτο πρόσωπο της οριστικής του Ενεστώτα των ρημάτων αυτών.

.....
.....
.....

2. Αφού μελετήσετε την οριστική *Ενεστώτα* του βαρύτονου ρήματος μέσης φωνής *λύομαι* (Γ.Α.Ε., σ. 168, §278), να κλίνετε στον ακόλουθο πίνακα το ρήμα *στρατεύομαι* στον *Ενεστώτα* μέσης φωνής.

Ενεστώτας μέσης φωνής		
ἐγὼ	λύ-ομαι	στρατεύομαι
σὺ	λύ-η	
οὗτος	λύ-εται	
ἡμεῖς	λυ-όμεθα	
ὕμεῖς	λύ-εσθε	
οὗτοι	λύ-ονται	

3. Αφού μελετήσετε την οριστική *Μέλλοντα* του βαρύτονου ρήματος μέσης φωνής *λύσομαι* (Γ.Α.Ε., σ. 168, §278), να κλίνετε το ρήμα *συμβουλεύσομαι* στον *Μέλλοντα* μέσης φωνής.

Μέλλοντας μέσης φωνής		
ἐγὼ	λύ-σ-ομαι	συμβουλεύσομαι
σὺ	λύ-σ-η	
οὗτος	λύ-σ-εται	
ἡμεῖς	λυ-σ-όμεθα	
ὕμεῖς	λύ-σ-εσθε	
οὗτοι	λύ-σ-ονται	

4. Να συγκρίνετε την οριστική *Ενεστώτα* *λύομαι* και την οριστική *Μέλλοντα* *λύσομαι* (από τους πιο πάνω πίνακες). Τι παρατηρείτε;
-

Η διαφορά ανάμεσα στους δύο χρόνους, η οποία βρίσκεται και στον Αόριστο, λέγεται **χρονικός χαρακτήρας**. Για τον σχηματισμό του *Μέλλοντα* μέσης φωνής ισχύουν όσα είδαμε στον σχηματισμό του *Μέλλοντα* της ενεργητικής φωνής.

- Ο χρονικός χαρακτήρας σ φαίνεται στα **φωνηεντόληκτα** ρήματα στον *Μέλλοντα* και στον Αόριστο ενεργητικής και μέσης φωνής, όπως *λύ-σ-ω*, *λύ-σ-ομαι*, *ἔ-λυ-σ-α*, *ἔ-λυ-σ-άμην*.
- Στα **αφωνόληκτα** ρήματα με θεματικό χαρακτήρα **ουρανικό** σύμφωνο (κ, γ, χ) το ουρανικό συνενώνεται με τον χρονικό χαρακτήρα σε ξ (διπλό σύμφωνο κσ).

- Στα **αφωνόληκτα** ρήματα με θεματικό χαρακτήρα **χειλικό** σύμφωνο (π, β, φ) το χειλικό συνενώνεται με τον χρονικό χαρακτήρα σε ψ (διπλό σύμφωνο πσ).
- Στα **αφωνόληκτα** ρήματα με θεματικό χαρακτήρα **οδοντικό** σύμφωνο (τ, δ, θ) το οδοντικό χάνεται πριν τον χρονικό χαρακτήρα σ.

Σημείωση: φυλάσσομαι ή φυλάττομαι: σχηματίζεται με το θέμα φυλακ-, που συναντάται στη λέξη φυλακή, ταράσσομαι ή ταράττομαι: σχηματίζεται με το θέμα ταραχ-, που συναντάται στη λέξη ταραχή. βλάπτομαι: σχηματίζεται με το θέμα βλαβ-, που συναντάται στη λέξη βλάβη, ἐλπίζω: σχηματίζεται με το θέμα ἐλπίδ-, που συναντάται στη λέξη ἐλπίς - ἐλπίδος, θαυμάζομαι: σχηματίζεται με το θέμα θαυματ-, που συναντάται στη λέξη θαῦμα - θαύματος.

5. Σύμφωνα με τα πιο πάνω και με τη βοήθεια του πίνακα, που ακολουθεί, να σχηματίσετε τους τύπους του Μέλλοντα μέσης φωνής των ρημάτων, που σας δίνονται (αφωνόληκτα ρήματα με θεματικό χαρακτήρα τ, δ, θ - π, β, φ - κ, γ, χ και τον χρονικό χαρακτήρα σ).

Κατηγορία	Ενεστώτας	Μέλλοντας	Συμπέρασμα
Οδοντικόληκτα	θαυμάζομαι (θέμα θαυματ-)		τ, δ, θ + σ = σ
	ψεύδομαι		
	πείθομαι		
Χειλικόληκτα	τρέπομαι		π, β, φ + σ = ψ
	βλάπτομαι (θέμα βλαβ-)		
	γράφομαι		
Ουρανικόληκτα	διώκομαι		κ, γ, χ + σ = ξ
	λέγομαι		
	ταράττομαι (θέμα ταραχ-)		

6. Να συμπληρώσετε τους πιο κάτω πίνακες.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ				
ἐγὼ				λέγομαι
σὺ		διώκη		
οὗτος	βλάπτεται			
ἡμεῖς			ψευδόμεθα	
ὕμεῖς				λέγεσθε
οὗτοι		διώκονται		

ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ				
ἐγὼ				λέξομαι
σὺ		διώξη		
οὗτος	βλάψεται			
ἡμεῖς			ψευσόμεθα	
ὕμεῖς				λέξεσθε
οὗτοι		διώξονται		

7. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις, τοποθετώντας το ρήμα της παρένθεσης στον κατάλληλο τύπο του Ενεστώτα και του Μέλλοντα της μέσης φωνής.

- (α) Τῷ βασιλεῖ δῶρα / (πέμπομαι).
- (β) Τὰ τῆς πόλεως τείχη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν / (φυλάττομαι).
- (γ) Ὁ στρατὸς / ἐπὶ τοὺς πολεμίους (πορεύομαι).
- (δ) Ὑμεῖς τοῖς δικασταῖς / (πείθομαι).
- (ε) Ἡ οἰκία ὑπὸ τοῦ δούλου / (θεραπεύομαι).
- (στ) Ἐγὼ / (διδάσκομαι) τὴν ἀρετὴν.

8. Να μεταφέρετε τα ρήματα των πιο κάτω προτάσεων στον Μέλλοντα της μέσης φωνής.

- (α) Οἱ νέοι βλάπτονται ὑπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων.
- (β) Ἡμεῖς πειθόμεθα τοῖς νόμοις.
- (γ) Ἐγὼ διδάσκομαι τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ τῶν διδασκάλων.

- (δ) Σὺ πορεύη εἰς ὁδὸν ἀληθείας.
- (ε) Μιλτιάδης διώκεται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν.
- (στ) Ὑμεῖς ἀγωνίζεσθε ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

9. Να μεταφέρετε τα πιο κάτω ρήματα στον αντίθετο αριθμό.

- (α) πείσομαι
- (β) πείση
- (γ) πείσονται

II. Οριστική Μέλλοντα του ρήματος εἶμι

Ο Μέλλοντας του ρήματος *εἶμι* σχηματίζεται ὡς ο Μέλλοντας των ρημάτων μέσης φωνῆς. Μόνο το γ' πρόσωπο του ενικού σχηματίζεται σε ἔσται (ἀντὶ ἔσεται), κατὰ το γ' πρόσωπο του ενικού ἔστί.

1. Να διαβάσετε τις πιο κάτω προτάσεις και να καταγράψετε στον πιο κάτω πίνακα την κλίση του ρήματος εἶμι στην οριστική Μέλλοντα.

- Οἱ Ἀθηναῖοι ἔσονται ἡμῖν σύμμαχοι.
 Ἡμεῖς ἐσόμεθα ἐν τῇ οἰκίᾳ.
 Οὗτος ἔσται πολυμαθής.
 Ἐγὼ ἔσομαι μεθ' ὑμῶν.
 Σὺ ἔσῃ ἀγαθὸς φίλος ἡμῖν.
 Ὑμεῖς ἔσεσθε σοφώτεροι ἡμῶν.

Οριστική Μέλλοντα ρ. εἶμι	
ἐγὼ	
σὺ	
οὗτος	
ἡμεῖς	
ὕμεῖς	
οὗτοι	

2. Να μεταφέρετε τα ρήματα των πιο κάτω προτάσεων στον Μέλλοντα.

- (α) Οἱ διδάσκαλοι σοφοί εἰσι.
- (β) Ὑμεῖς ἔστε τέκνα Θεοῦ.
- (γ) Ἐγὼ εἶμι στρατηγός.
- (δ) Σωκράτης σοφός ἔστι.
- (ε) Σὺ ἀγαθὸς φίλος εἶ.

3. Να υπογραμμίσετε το ορθό.

(α) ἔσομαι	(β) ἔσεσθε	(γ) ἔσῃ
(i) α' ενικού	(i) α' πληθυντικού	(i) γ' ενικού
(ii) β' ενικού	(ii) β' πληθυντικού	(ii) β' ενικού

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

A. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': Το χρέος του ιστορικού

B. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ

Παραγωγή και σύνθεση: ρ. κοσμέω-κοσμῶ και ρ. ὀράω-ὀρῶ

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

I. Επίθετα Β' κλίσης

II. Αναφορική αντωνυμία ὅς, ἧ, ὅ

Δ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ... ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ

Επιθετικός προσδιορισμός

Ε. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Οριστική Παρατατικού και Αορίστου

βαρύτονων ρημάτων μέσης φωνής

A. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': Το χρέος του ιστορικού

Εισαγωγικό σημείωμα:

Ο Πολύβιος ο Μεγαλοπολίτης (περ. 200-118 π.Χ.) είναι ο σημαντικότερος ιστορικός της Ελληνιστικής εποχής. Από το έργο του *Ιστορίαι* μόνο τα πέντε πρώτα βιβλία σώζονται ακέραια, ενώ τα υπόλοιπα αποσπασματικά. Στο κείμενο που ακολουθεί διαφαίνονται οι απόψεις του Πολυβίου για το χρέος του ιστορικού, ο οποίος πρέπει να ελέγχει τις πηγές του και να παρουσιάζει με αντικειμενικό τρόπο τα γεγονότα.

Ἐν μὲν οὖν τῷ λοιπῷ βίῳ [...] φιλόφιλον εἶναι δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ φιλόπατριν καὶ συμμισεῖν τοῖς φίλοις τοὺς ἐχθροὺς καὶ συναγαπᾶν τοὺς φίλους· ὅταν δὲ τὸ τῆς ἱστορίας ἦθος ἀναλαμβάνη τις, ἐπιλαθέσθαι χρή πάντων τῶν τοιούτων, καὶ πολλάκις μὲν εὐλογεῖν καὶ κοσμεῖν τοῖς μεγίστοις ἐπαίνοις τοὺς ἐχθροὺς, ὅταν αἱ πράξεις ἀπαιτῶσι τοῦτο, πολλάκις δ' ἐλέγχειν καὶ ψέγειν ἐπονειδίστως τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ὅταν αἱ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀμαρτίαι τοῦθ' ὑποδεικνύωσιν. Ὡσπερ γὰρ ζῶου τῶν ὄψεων ἀφαιρεθεισῶν ἀχρειοῦται τὸ ὄλον, οὕτως ἐξ ἱστορίας ἀναιρεθείσης τῆς ἀληθείας τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς ἀνωφελὲς γίνεται διήγημα.

Πολυβίου *Ιστορίαι*, 1.14.4-6

- ❖ Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

<p>Ἐν μὲν οὖν τῷ λοιπῷ βίῳ [...] φιλόφιλον εἶναι <u>δεῖ</u> τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ φιλόπατριν καὶ συμμισεῖν τοῖς φίλοις τοὺς ἐχθροὺς καὶ συναγαπᾶν τοὺς φίλους.</p>	<p>α-πρότ</p>
<p>ὅταν δὲ τὸ τῆς ἱστορίας ἦθος ἀναλαμβάνη τις, ἐπιλαθέσθαι <u>χρῆ</u> πάντων τῶν τοιούτων, καὶ πολλάκις <u>μὲν</u> εὐλογεῖν καὶ κοσμεῖν τοῖς μεγίστοις ἐπαίνοις τοὺς ἐχθροὺς, ὅταν αἱ πράξεις ἀπαιτῶσι τοῦτο, πολλάκις <u>δ'</u> ἐλέγχειν καὶ ψέγειν ἐπονειδίστως τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ὅταν αἱ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀμαρτίαι τοῦθ' ὑποδεικνύωσιν.</p>	<p>ὅταν(χρον)-πρότ α-πρότ ὅταν(χρον)-πρότ ὅταν(χρον)-πρότ</p>
<p>Ὡσπερ <u>γὰρ</u> ζῶον τῶν ὄψεων ἀφαιρεθεισῶν ἀχρειοῦται τὸ ὄλον, οὕτως ἐξ ἱστορίας ἀναιρεθείσης τῆς ἀληθείας τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς ἀνωφελὲς γίνεται διήγημα.</p>	<p>μτχ φρ(επιρ) Ὡσπερ(αναφ)-πρότ μτχ φρ(επιρ) α-πρότ</p>

Λεξιλόγιο:

ὅταν τὸ τῆς ἱστορίας ἦθος ἀναλαμβάνη	ὅταν επωμίζεται/υιοθετεί την ευθύνη του ιστορικού
ἐπιλαθέσθαι < ἐπιλανθάνομαι	να ξεχάσει
εὐλογεῖν < εὐλογέω-εὐλογῶ	να επαινεί
κοσμεῖν < κοσμέω-κοσμῶ	να στολίζει
ψέγειν < ψέγω	να κατηγορεί
ἐπονειδίστως	κατὰ τρόπο αισχρό, ντροπιαστικό
τοὺς ἀναγκαιοτάτους < οἱ ἀναγκαιοτάτοι	τους οικείους, συγγενείς
αἱ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀμαρτίαι	τα σφάλματα στις πράξεις τους
ἀχρειοῦνται < ἀχρειόομαι-ἀχρειοῦμαι	αχρηστεύεται
ἀφαιρεθείσης < ἀφαιρέομαι-ἀφαιροῦμαι	εάν αφαιρεθεί
τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς	ὅ,τι απομένει ἀπὸ αὐτήν

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Πῶς πρέπει να συμπεριφέρεται ο ιστορικός:
 - (α) προς τους ἀναγκαιοτάτους, ὅταν κάνουν σφάλματα
 - (β) προς τους ἐχθρούς, ὅταν κάνουν σπουδαίες πράξεις;
2. Πότε η ιστορία γίνεται «ἀνωφελές διήγημα»;

Ερωτήσεις κατανόησης – μετάφρασης

1. Σε ποια μέρη χωρίζεται η ζωή του αγαθού ἀνδρα, σύμφωνα με την αντίθεση «ἐν μέν...» «ὅταν δέ...»;
2. Ο αγαθός ἀνδρας πρέπει να... Ποιες λέξεις δείχνουν τι πρέπει να κάνει ο αγαθός ἀνδρας ἐν τῷ λοιπῷ βίῳ;

τὸν ἀγαθὸν ἀνδρα δεῖ:
i. εἶναι φιλόπατριν
ii.
iii.
iv.

3. Ο αγαθός ἀνδρας πρέπει να... Ποιες λέξεις δείχνουν τι πρέπει να κάνει ο αγαθός ἀνδρας, ὅταν ἀναλαμβάνη τὸ ἦθος τῆς ἱστορίας;

τὸν ἀγαθὸν ἀνδρα χρή:	
i. ἐπιλαθέσθαι	ii.
iii.	iv.
v.	

Οι λέξεις που συγκέντρωσες στους πιο πάνω πίνακες είναι ἀπαρέμφατα.

4. Όσπερ... ούτως: όπως... έτσι. Ποιο εκφραστικό μέσο πραγματώνεται με αυτές τις λέξεις και σε τι είδους κείμενα το συναντάμε συχνά;

❖ Μετά από την επεξεργασία του κειμένου στην τάξη, να το αποδώσετε στα Νέα Ελληνικά στο τετράδιό σας.

B. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ

Παραγωγή και σύνθεση

ὄψεων < ὄψις, ρίζα οπ-, από την οποία σχηματίζεται ο Μέλλοντας του ρήματος ὀρῶ (= βλέπω).

Το ρήμα ὀρῶ σχηματίζει τους χρόνους του από τις ρίζες ὀρ-/ὄρα-, ὀπ-, εἶδ-, ἰδ-, οἶδ- ως εξής: ὀρῶ, ἐώρων, ὄψομαι, εἶδον (υποτακτική ἴδω), ἐόρακα και ἐώρακα, ἐωράκειν. Να ερευνήσετε σε έντυπο ή ηλεκτρονικό λεξικό και να καταγράψετε τέσσερις νεοελληνικές λέξεις που αποδίδουν αυτήν τη λέξη.

(α) Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα με όσες περισσότερες λέξεις μπορείτε (απλές ή σύνθετες).

ορ- / ορα-	οπ-	εἶδ- / οἶδ- / ἰδ
ὄρασις ὄραμα	ὄψις ὀπτική περίοπος πρόσωπο	εἶδος συνείδηση ἰδέα ἐν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα

Σημείωση: Το ὄψομαι προέρχεται από ὀπ-σ-ομαι με θεματικό χαρακτήρα σ. Το ὄψις προέρχεται από ὀπ-τι-ς με κατάληξη -τι. Δεν έχει σχέση προς το σ του ὄψομαι.

(β) Να σχηματίσετε ονοματικά σύνολα, αντιστοιχίζοντας τις λέξεις της Α' Στήλης με τις κατάλληλες στη Β' Στήλη. Μια λέξη στη Β' Στήλη περισσεύει.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	απρόοπτο	α	υλικό
2	προοπτικό	β	απόψεις
3	ύποπτες	γ	οφθαλμαπάτη
4	εποπτικό	δ	θέση
5	προσωπικές	ε	διαγώνισμα
6	περίοπτη	στ	σχέδιο
		ζ	κινήσεις

1		2		3		4		5		6	
---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--

(γ) Να συμπληρώσετε με τα ονοματικά σύνολα που σχηματίσατε στην πιο πάνω άσκηση.

1. Ο καθηγητής έδωσε , για να εμπλουτίσει το μάθημα.
2. Οι μαθητές δεν περίμεναν ότι θα έκαναν στο μάθημα της ημέρας.
3. Πρέπει να υποστηρίζεις τις σου με θάρρος.
4. Η Μόνα Λίζα βρίσκεται σε στο Μουσείο του Λούβρου.
5. Κατάλαβε ότι ο κακοποιός θα λήστευε την τράπεζα, διότι πρόσεξε τις του.
6. Οι γραφίστες γνωρίζουν πώς να φτιάχνουν

(δ) Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις με τον κατάλληλο τύπο των συνώνυμων λέξεων που είναι στο πλαίσιο. Μια λέξη περισσεύει.

υπερόπτης, εποπτεύω, μυωπικός, προσωπικότητα, προσωπείο, προσωπικό, αφορώ, αντιμετωπίζω

- (i) Οι αρμόδιοι επιβλέπουν την εκτέλεση των έργων.
- (ii) Το κράτος οφείλει να επιλύσει το πρόβλημα της ανεργίας.
.....

- (iii) Η μεγάλη δόξα που απέκτησε τον έκανε **αλαζόνα**.
- (iv) Αυτό το θέμα δεν με **ενδιαφέρει**.
- (v) Το **ανθρώπινο δυναμικό** της εταιρείας κατήλθε σε απεργία.
- (vi) Στην εκδήλωση τιμήθηκαν πολλές **εξέχουσες φυσιογνωμίες**.
- (vii) Ήρθε η ώρα να πέσουν **οι μάσκες** και να αποκαλυφθούν οι πραγματικές τους προθέσεις.

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

I. Επίθετα Β' κλίσης (Γ.Α.Ε., σ. 95-98, §§ 158-161)

1. (α) Να διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί και να υπογραμμίσετε τα επίθετα.

Τὰς μὲν τῶν φαύλων ἀνθρώπων πονηρὰς συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσεν, τὰς δὲ τῶν σπουδαίων καὶ χρηστῶν ἀνθρώπων ἀγαθὰς φιλίας οὐδ' ὁ αἰώνιος χρόνος δύναται ἐξαλείψαι.

Ἰσοκράτης (διασκευή)

- (β) Να σημειώσετε τα επίθετα μαζί με τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν στον πίνακα που ακολουθεί. Στη συνέχεια, να αναγνωρίσετε το γένος, την πτώση και τον αριθμό του κάθε ονομαστικού συνόλου.

Επίθετο και ουσιαστικό	Γένος – Πτώση – Αριθμός
π.χ. τῶν φαύλων ἀνθρώπων	αρσενικό – γενική – πληθυντικός

Τα δευτερόκλιτα επίθετα είναι:

Τρικατάληκτα	Δικατάληκτα
<p>Τρία γένη και τρεις καταλήξεις</p> <p>Αρσενικά: ὁ καλ-<u>ός</u> (β' κλίση) Θηλυκά: ἡ καλ-<u>ή</u> (α' κλίση) Ουδέτερα: τὸ καλ-<u>όν</u> (β' κλίση)</p> <p>Σημ.: Φωνήεν ἢ -ρ-: κατάληξη -α</p>	<p>Τρία γένη και δύο καταλήξεις</p> <p>Αρσενικά: ὁ ἔνδοξ-<u>ος</u> (β' κλίση) Θηλυκά: ἡ ἔνδοξ-<u>ος</u> (β' κλίση) Ουδέτερα: τὸ ἔνδοξ-<u>ον</u> (β' κλίση)</p> <p>Σημ.: Τα πιο πολλά είναι σύνθετα</p>

2. Με τη βοήθεια της Γραμματικής σας να κλίνετε στο τετράδιό σας τα εξής: ὁ δίκαιος φίλος, ἡ δίκαια πολιτεία, τὸ δίκαιον ἔργον.

3. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του επιθέτου που βρίσκεται σε παρένθεση.

- (α) Οἱ θεοὶ τοὺς (δίκαιος) ἀνθρώπους οὐ λείπουσι.
(β) Ἡμεῖς τιμωροῦμεν τὸν (ἄπιστος) δοῦλον.
(γ) Οἱ παῖδες παρὰ τὴν οἰκίαν (γαμήλιος) ἄσματα ἤδον.
(δ) Τὴν δικαιοσύνην μανθάνουσι καὶ (πονηρὸς) ἔργου ἢ (αἰσχροὺς) ἀπέχουσι.
(ε) Οἱ ἐνθάδε πεσόντες ἔτυχον (αἰώνιος) δόξης.
(στ) Ὅμιλῳι (κακὸς) φθείρουσιν ἤθη (χρηστός).
(ζ) (ιερός) ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δήλῳ ἦν ποτε.

4. Να συμπληρώσετε τις λέξεις. Προσέξτε τις διαφορές Αρχαίας Ελληνικής και Νέας Ελληνικής στις καταλήξεις και στον τονισμό.

Ἡμεῖς λέγομεν:	Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον:
ἡ ἐνδοξη νίκη	ἡ ἔνδοξ..... νίκη
ἡ πονηρὴ ἀλεπού	ἡ πονηρ..... ἀλώπηξ
οἱ αἰσχροὺς πράξεις	αἱ αἰσchr..... πράξεις
ἡ δίκαιη τιμωρία	ἡ δικ..... τιμωρία
ἡ βλαβερὴ οὐσία	ἡ βλαβερ... οὐσία
ἡ αἰθρία ἡμέρα	ἡ αἰθρί..... ἡμέρα
τῆς αἰφνίδιας ἐπίθεσης	τῆς αἰφνιδ.... ἐπιθέσεως
τῶν βάρβαρων λαῶν	τῶν βαρβ..... λαῶν
οἱ ἡσυχες γυναῖκες	αἱ ἡσυχ..... γυναῖκες
τις πονηρὲς πράξεις	τὰς πονηρ..... πράξεις
τὴν ἱερὴ πόλη	τὴν ἱερ..... πόλιν

II. Αναφορική αντωνυμία ὅς, ἥ, ὅ (Γ.Α.Ε., σ. 144, § 240)

1. Στις πιο κάτω προτάσεις να εντοπίσετε και να υπογραμμίσετε τους τύπους της αναφορικής αντωνυμίας στα Αρχαία Ελληνικά. Θα σας βοηθήσει η αντιστοιχία με τις προτάσεις στα Νέα Ελληνικά.

Εὐλόγησον τὴν ἄμπελον ταύτην, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ σου.
Εὐλόγησε αυτή την ἀμπέλο, την οποία φύτεψε το δεξί σου (χέρι).

Τὰ δῶρα ταῦτα, ἃ μοι ἔδωκας, πολυτελῆ εἰσιν.
Τα δώρα αυτά, τα οποία μου ἔδωσες, είναι πολυτελή.

Τὸ τείχισμα τῶν Συρακοσίων, ὃ ἦν αὐτόθι, αἶρουσι.
Το τείχισμα των Συρακοσίων, το οποίο υπήρχε εκεί, το κυριεύουν.

Αἱ πόλεις, αἱ ἀτείχιστοί εἰσιν, ραδίως ἀλίσκονται.
Οι πόλεις, οι οποίες δεν ἔχουν τείχος, κυριεύονται εύκολα.

Τοῦτ' ἔστι τὸ πλοῖον, ὃ εἰς Δῆλον οἱ Ἀθηναῖοι πέμπουσιν.
Αυτό είναι το πλοίο, το οποίο στέλνουν οι Αθηναῖοι στη Δήλο.

2. Να εντοπίσετε τη λέξη, στην οποία αναφέρεται η αναφορική αντωνυμία σε καθεμιά από τις πιο πάνω αρχαιοελληνικές προτάσεις.

Σημείωση: Η αναφορική αντωνυμία κανονικά συμφωνεί στο γένος και στον αριθμό με το ουσιαστικό ή τη δεικτική αντωνυμία, στην οποία αναφέρεται. Η πτώση της αναφορικής αντωνυμίας κανονίζεται από τη σύνταξη της πρότασης, όπως: Οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὗς ἂν ἠγῶνται βελτίστους εἶναι. Ὅν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν ἀποθνήσκει νέος.

3. Να βρείτε στη Γραμματική σας (σ. 145, § 241) την κλίση της αναφορικής αντωνυμίας και να την γράψετε στο τετράδιό σας.

4. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο της αναφορικής αντωνυμίας ὅς, ἥ, ὅ.

(α) Πολλὰ μανθάνει οὗτος(ο οποίος) ἐπιμελής ἐστίν.

(β) Ἐπιμελεῖσθε ὡς μάλιστα τῶν καλῶν φίλων, (οι οποίοι) μέγιστον ἀγαθόν εἰσιν.

(γ) Οἱ θεοὶ προσημαίνουσι τοῖς ἀνθρώποις (εκείνα τα οποία) τε χρή ποιεῖν καὶ (εκείνα τα οποία) οὐ χρή.

(δ) Οὗτοι τῶν στρατηγῶν ἄριστοί εἰσιν, (στους οποίους) οἱ στρατιῶται μάλιστα πείθονται.

Δ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ... ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ

Επιθετικός προσδιορισμός (Σ.Α.Ε.Γ., σ. 28-29, §§ 27-28)

Ὁ γενναῖος στρατιώτης οὐδέποτε ἠττάται.

Ποιος στρατιώτης δεν ηττάται ποτέ;

→

Τα επίθετα που προσδιορίζουν ουσιαστικά ονομάζονται επιθετικοί προσδιορισμοί και συμφωνούν με τα ουσιαστικά στο γένος, στην πτώση και στον αριθμό.

Όμως: Και άλλες λέξεις, εκτός από επίθετα, μπορούν να έχουν την ίδια συντακτική λειτουργία, να είναι δηλαδή επιθετικοί προσδιορισμοί σε ουσιαστικά:

ΜΕΤΟΧΗ	οἱ προσελθόντες μαθηταὶ
ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ	τὰ ἐμὰ βιβλία
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ	τὰ τριάκοντα ἀργύρια
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ὁ τῆς ἡμέρας ἄρτος
ΟΥΣ. ΙΔΙΟΤΗΤΑ	πολιταὶ ἄνθρωποι
ΟΥΣ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ἄνδρες ὑποδηματοποιοὶ
ΟΥΣ. ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	γυναῖκες Ἀθηναῖαι
ΟΥΣ. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΟΝΟΜΑ	τὸ Πήλιον ὄρος
ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ἡ ἄνω πόλις
ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	τὰ ἐν τῷ βίῳ ἔργα

Να αντικαταστήσετε το ουσιαστικό σε γενική με επιθετικό προσδιορισμό, όπως στο παράδειγμα:

ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς

ἡ πατρικὴ ἀγάπη

τὸ μείδιμα τοῦ φίλου

τὸ

αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου

αἱ

ἡ ἀφοσίωσις τοῦ ἀδελφοῦ

ἡ

Ε. Γραμματικής... παιχνίδια

Οριστική Παρατατικού και Αορίστου βαρύτονων ρημάτων μέσης φωνής (Γ.Α.Ε., σ. 168, § 278)

- Για τις καταλήξεις του Παρατατικού και Αορίστου μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων συμβουλευθείτε τη *Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής*, σ. 168.
- Για την αύξηση ισχύουν αυτά, που μάθατε για τον Παρατατικό και Αόριστο ενεργητικής φωνής.

1. α) Με βάση τις μέχρι τώρα γνώσεις σας, να **αναγνωρίσετε τον χρόνο και τη φωνή των ρημάτων στα πιο κάτω παραδείγματα.**

β) Να αντιγράψετε τους τύπους των ρημάτων ανάλογα με τον χρόνο, στον οποίο βρίσκονται, και να προσπαθήσετε να τους τοποθετήσετε με τη σειρά.

Ἡμεῖς ἐπορευόμεθα.

Ἐπορευόμενην τὴν εὐθείαν ὁδόν.

Σὺ ἐβουλεύου πρὸ τοῦ ἔργου.

Ὁ νεανίας ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἐπαιδεύετο.

Οὔτοι βωμοὺς ἰδρύνοντο.

Ἦμεῖς ἐπαιδεύεσθε ὑπὸ τῶν διδασκάλων.

ΧΡΟΝΟΣ:	
ἐγὼ	
σὺ	
οὗτος	
ἡμεῖς	
ὕμεῖς	
οὔτοι	

γ) Ποια είναι η σημασία του Παρατατικού (τι δηλώνει);

.....
.....

δ) Ποιος παρελθοντικός χρόνος δηλώνει την ενέργεια του ρήματος συνοπτικά; Να γράψετε το όνομά του στον πίνακα που ακολουθεί και στη συνέχεια να αντιγράψετε τους τύπους των ρημάτων με τη σωστή σειρά.

Ἡμεῖς ἐπορευσάμεθα.

Ὁ διδάσκαλος ἐπαιδεύσατο τοὺς νεανίας.

Οὔτοι βωμοὺς ἰδρύσαντο.

Ἐπορευσάμην τὴν εὐθείαν ὁδόν.

Ἦμεῖς ἐπαιδεύσασθε τοὺς νέους.

Σὺ ἐβουλεύσω πρὸ τοῦ ἔργου.

ΧΡΟΝΟΣ:	
ἐγὼ	
σὺ	
οὗτος	
ἡμεῖς	
ὕμεῖς	
οὔτοι	

2. α) Να γράψετε στον πίνακα που ακολουθεί την κλίση των ρημάτων *παιδεύομαι* και *άγωνίζομαι*.

β) Να συζητήσετε στην τάξη το είδος της αύξησης των παραδειγμάτων.

Πρόσωπα	Παρατατικός		Αόριστος	
ἐγώ	ἐπαιδευόμενη	ἠγωνιζόμενη	ἐπαιδευσάμην	ἠγωνισάμην
σὺ				
οὗτος				
ἡμεῖς				
ὕμεις				
οὗτοι				

3. Να σχηματίσετε τον **Παρατατικό** και τον **Αόριστο** των ακόλουθων ρημάτων στο πρόσωπο και τον αριθμό που σας ζητείται.

Ρήματα	Παρατατικός	Αόριστος
πείθομαι (α' ενικού)		
τάττομαι (β' ενικού)		
τρέπομαι (γ' ενικού)		
φυλάττομαι (α' πληθυντικού)		
διώκομαι (β' πληθυντικού)		
ἄπτομαι (γ' πληθυντικού)		
πέμπομαι (γ' ενικού)		
πράττομαι (γ' πληθυντικού)		

4. Να υπογραμμίσετε τη σωστή απάντηση:

ἐπορευόμενη:	i. προχωρούσα	ii. προχώρησα
ἐγραψάμην:	i. γραφόμουνα	ii. γράφτηκα
ἐλυόμενη:	i. λυνόμουνα	ii. λύθηκα
ἐδίδαξάμην:	i. διδασκόμουν	ii. διδάχθηκα
ἠύχόμην:	i. ευχόμουνα	ii. ευχήθηκα
ἐβουλόμην:	i. ήθελα	ii. θέλησα
ἐκαθεζόμην:	i. καθόμουνα	ii. κάθισα

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': Η λύση του γόρδιου δεσμού

Β. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ

Παραγωγή και σύνθεση: ρ. ἄρχω

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

I. Απαρέμφατο Ενεστώτα, Μέλλοντα, Αορίστου βαρύτωνων
ρημάτων ενεργητικής και μέσης φωνής

II. Απαρέμφατο Ενεστώτα και Μέλλοντα του ρ. εἶμι

Δ. ΚΕΙΜΕΝΟ Β': Ο Ισοκράτης προς τον Φίλιππο

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': Η λύση του γόρδιου δεσμού

Εισαγωγικό σημείωμα:

Το σπουδαιότερο έργο του Αρριανού είναι η *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις*, που αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή για την εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου στην Ασία. Στο απόσπασμα που ακολουθεί περιγράφεται η άφιξη του Αλεξάνδρου, το 333 π.Χ., στο Γόρδιον και η παράδοση για τον τρόπο με τον οποίο έλυσε τον περίφημο «γόρδιο δεσμό». Σύμφωνα με τον χρησμό, όποιος τον έλυνε θα εξουσίαζε την Ασία.

Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἐς Γόρδιον παρήλθε, πόθος λαμβάνει αὐτὸν [...] τὴν ἄμαξαν ἰδεῖν τὴν Γορδίου καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν. [...] Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ τότε περὶ τῆς ἀμάξης ἐμυθεύετο, ὅτις λύσειε τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν, τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας. Ἦν δὲ ὁ δεσμός ἐκ φλοιοῦ κρανίας καὶ τούτου οὔτε τέλος οὔτε ἀρχὴ ἐφαίνετο. Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἀπόρως μὲν εἶχεν ἐξευρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ, ἄλυτον δὲ περιδεῖν οὐκ ἤθελε, μὴ τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσῃται, λέγουσιν, ὅτι παῖσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμόν καὶ λελύσθαι ἔφη.

Ἀρριανοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις, 2.3.1-7

- ❖ Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

<p>Αλέξανδρος δὲ ὡς ἐς Γόρδιον παρῆλθε, πόθος <u>λαμβάνει</u> αὐτὸν [...] τὴν ἄμαξαν ἰδεῖν τὴν Γορδίου καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν.</p>	<p>ὡς (χρον)-πρότ α-πρότ</p>
<p>[...] Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ τότε περὶ τῆς ἀμάξης <u>ἐμυθεύετο</u>, ὅστις λύσειε τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν, τούτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας.</p>	<p>α-πρότ ὅστις(αναφ)-πρότ</p>
<p><u>Ἦν</u> δὲ ὁ δεσμός ἐκ φλοιοῦ κρανίας καὶ τούτου οὔτε τέλος οὔτε ἀρχὴ <u>ἐφαίνετο</u>.</p>	<p>α-πρότ α-πρότ</p>
<p>Αλέξανδρος δὲ ὡς ἀπόρως <u>μὲν</u> εἶχεν ἐξευρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ, ἄλυτον δὲ περιδεῖν οὐκ ἤθελε, μὴ τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσῃται, <u>λέγουσιν</u> ὅτι παίσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμόν καὶ λελύσθαι ἔφη.</p>	<p>ὡς(αιτ)-πρότ ὡς(αιτ)-πρότ μη(ενδ)-πρότ α-πρότ ὅτι(ειδ)-πρότ μτχ φρ(επιφ) ὅτι(ειδ)-πρότ</p>

Λεξιλόγιο:

ὡς παρῆλθε < παρῆλθον	ὅταν ἔφτασε
ἡ κρανία	ἡ κρανιά, εἶδος δένδρου
ὡς ἀπόρως εἶχεν ἐξευρεῖν < ἐξευρίσκω	επειδὴ δεν μπορούσε να βρει
περιδεῖν < περιεῖδον	να τον αφήσει
κίνησιν ἐργάσῃται < ἐργάζομαι	γίνει αιτία εξέγερσης, αντίδρασης
λελύσθαι ἔφη < λύομαι, φημί	εἶπε ὅτι λύθηκε

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Γιατί ήταν σημαντικό για τον Αλέξανδρο να μην αφήσει άλυτο τον γόρδιο δεσμό;
2. Πώς περιγράφεται ο γόρδιος δεσμός; Να εντοπίσετε τις σχετικές φράσεις στο απόσπασμα.

Ασκήσεις κατανόησης και μετάφρασης

1. Το κείμενο αποτελεί αφήγηση. Ποιο μέρος του λόγου επικρατεί σε αυτό;
2. Να εντοπίσετε τα ρήματα. Ποια χρονική βαθμίδα (ποιοι γραμματικοί χρόνοι) χρησιμοποιείται περισσότερο στο κείμενο και γιατί πιστεύετε;
3. Το περιστατικό με τον Αλέξανδρο και τον γόρδιο δεσμό παρουσιάζεται ως ιστορικό/εξακριβωμένο γεγονός ή όχι; Ποια ρήματα δείχνουν βαθμό αμφιβολίας για το περιστατικό;
4. Πώς εκφράζεται το δίλημμα του Αλεξάνδρου; (Να βρείτε τις λέξεις από το κείμενο, που δείχνουν αντίθεση).
5. Πώς αντιμετωπίζει το δίλημά του ο Αλέξανδρος; Να βρείτε τις λέξεις από το κείμενο, που εκφράζουν τις ενέργειές του.

Β. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ

Παραγωγή και σύνθεση

ἄρξαι < ἄρχω (= εξουσιάζω, κυβερνώ, διοικώ, ξεκινώ)

(α) Να σχηματίσετε απλές και σύνθετες λέξεις, που προέρχονται από τη ρίζα του ρ. ἄρχω.

Απλές λέξεις	Σύνθετες λέξεις
π.χ. αρχή, αρχικός	π.χ. απαρχή, ναύαρχος
.....
.....
.....

(β) Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με τη σωστή λέξη από τα ζεύγη λέξεων που βρίσκονται στην παρένθεση:

- (i) Η δόμηση έχει αλλοιώσει το φυσικό περιβάλλον (ἀναρχη, αρχειακή).
- (ii) Συνελήφθησαν δύο την ώρα που ετοιμάζονταν να πουλήσουν αρχαία αγγεία (αρχαιοκάπηλοι, αναρχικοί).
- (iii) Στην επίσημη τελετή παραβρέθηκαν πολλοί κρατών (αρχηγοί, αρχικοί).
- (iv) Το γραφείο στεγάζεται σ' ένα παλιό κτήριο (αρχιτεκτονικό, αρχέγονο).
- (v) Η καθαριότητα είναι μισή (αρχηγία, αρχοντιά).
- (vi) Οι Κόρες της Ακροπόλεως έχουν το χαρακτηριστικό μείδισμα (αρχέτυπο, αρχαϊκό).
- (vii) Όλοι τον αντιπαθούσαν, διότι ήταν (ληξίαρχος, αρχομανής).
- (viii) πρόβλημα της εποχής μας είναι η οικονομική κρίση (αρχοντικό, κυρίαρχο).
- (ix) Η είναι το ήμισυ του παντός (αρχή, αρχαιότητα).
- (x) Οι (δημαρχιακές, αναρχικές) εκλογές, γίνονται για την ανάδειξη δημοτικών (αρχηγών, αρχόντων).

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Ι. Απαρέμφατο Ενεστώτα, Μέλλοντα, Αορίστου βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής και μέσης φωνής (Γ.Α.Ε., σ. 165-166, § 276, σ. 169, § 278)

Το απαρέμφατο (α + παρεμφαίνω = παρουσιάζω, εμφανίζω) είναι άκλιτος ρηματικός τύπος του ρήματος. Λέγεται έτσι, γιατί η κατάληξή του δεν δηλώνει πρόσωπο και αριθμό.

☞ Στη Νέα Ελληνική Γλώσσα, αλλά και στην κυπριακή διάλεκτο έχουν επιβιώσει απαρέμφατα της Αρχαίας Ελληνικής ως ουσιαστικά.

1. Να υπογραμμίσετε τα απαρέμφατα στις πιο κάτω φράσεις και να προσπαθήσετε να τα αποδώσετε με συνώνυμες εκφράσεις.

π.χ. Απαγορεύεται το καπνίζειν = Απαγορεύεται το κάπνισμα.

❖ Έχει το λέγειν.

❖ Δούναι και λαβείν.

❖ Το λακωνίζειν εστί φιλοσοφείν.

.....
Το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι.

.....
❖ Το δις εξαμαρτείν ουκ ανδρός σοφού.

❖ Εις το επανιδείν.

❖ Τρόπος του λέγειν.

❖ Φερ' ειπείν.

❖ Τι δέον γενέσθαι;

❖ Εν τω γίγνεσθαι.

2. Με τη βοήθεια της Γραμματικής της Αρχαίας Ελληνικής (σ. 165-166, § 276, σ. 169, § 278), να σημειώσετε τους τέσσερις χρόνους, στους οποίους συναντάμε το απαρέμφατο:

..... ,

..... και

☞ Πιο κάτω σας δίνονται τα απαρέμφατα σε όλους τους χρόνους, εκτός του Παρακειμένου, σε ενεργητική και μέση φωνή.

Σχηματισμός απαρεμφάτου
θέμα ρήματος + κατάληξη απαρεμφάτου

Χρόνος	Κατάληξη απαρεμφάτου	Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή
Ενεστώτας	-ειν / -ε-σθαι	παιδεύειν	παιδεύεσθαι
Μέλλοντας	-σ-ειν / -σ-ε-σθαι	παιδεύσειν	παιδεύσεσθαι
Αόριστος	-σ-αι / -σ-α-σθαι	παιδεῦσαι	παιδεύσασθαι

3. Να σχηματίσετε στο τετράδιό σας τα απαρέμφατα Ενεστώτα, Μέλλοντα και Αορίστου ενεργητικής και μέσης φωνής των ρημάτων: λύω, θύω, κελεύω.

4. Να σχηματίσετε στο τετράδιό σας τα απαρέμφατα Ενεστώτα, Μέλλοντα και Αορίστου των πιο κάτω ρημάτων.

Ενεργητική φωνή: γράφω, τρέπω (χειλικόληκτα)
 πείθω, πλάττω (οδοντικόληκτα)
 διώκω, τάττω (ουρανικόληκτα)

Μέση φωνή: γράφομαι, τρέπομαι
 πείθομαι, πλάττομαι
 διώκομαι, τάττομαι

Σημείωση: Προσέξτε τις αλλαγές που γίνονται στον Μέλλοντα και στον Αόριστο, όταν συναντηθεί ο χαρακτήρας του θέματος με το – σ-.

5. Να συμπληρώσετε τα κενά των πιο κάτω προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο του απαρεμφάτου.

(α) Ἀθηναῖοι οὐ προσεδόκουν τοὺς Θηβαίους
 (απαρέμφατο Μέλλοντα ρ. λύομαι) τὰς σπονδὰς.

(β) Οἱ νέοι ἐπιθυμοῦσι τὰ μεγάλα (απαρέμφατο Ενεστώτα ρ. πράττω).

(γ) Οἱ διδάσκαλοι ἐβούλοντο (απαρέμφατο Αορίστου ρ. διδάσκω) τοὺς παῖδας.

(δ) Μάθε πρῶτον (απαρέμφατο Ενεστώτα ρ. ἄρχομαι), εἰ βούλει τῶν ἄλλων (απαρέμφατο Ενεστώτα ρ. ἄρχω).

II. Απαρέμφατο Ενεστώτα και Μέλλοντα του ρήματος εἶμι
(Γ.Α.Ε., σ. 163, § 275)

εἶναι: απαρέμφατο Ενεστώτα του ρ. *εἶμι*
ἔσεσθαι: απαρέμφατο Μέλλοντα του ρ. *εἶμι*

1. Να συμπληρώσετε τα κενά των πιο κάτω προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο του απαρεμφάτου του ρ. *εἶμι*.

(α) Ἦλπιζε ῥαδίως (= εύκολα) (απαρέμφατο Μέλλοντα ρ. *εἶμι*) κύριος Σάρδεων.

(β) Ἀντισθένης ἔλεγεν οὐδένα ἄνθρωπον ἀθάνατον (απαρέμφατο Ενεστώτα ρ. *εἶμι*).

2. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις της Αρχαίας Ελληνικής με τα απαρέμφατα Ενεστώτα και Μέλλοντα του ρ. *εἶμι* και με το απαρέμφατο Ενεστώτα του ρ. *τοξεύω*. Να προσέξετε τη χρήση του απαρεμφάτου στην Αρχαία Ελληνική και την αντιστοιχία με τη Νέα Ελληνική.

Ἡμεῖς λέγομεν	Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον
(α) Θέλω <u>να μιλάω</u> . (υποκείμενο: εγώ)	Βούλομαι <u>ὀμιλεῖν</u> .
(β) Οι μαθητές θέλουν <u>να μιλούν</u> . (υποκείμενο: Οι μαθητές)	Οἱ μαθηταὶ βούλονται <u>ὀμιλεῖν</u> .
(γ) Πιστεύουμε <u>ὅτι εἰσαστε πιστοὶ φίλοι</u> .	Νομίζομεν ὑμᾶς πιστοὺς φίλους
(δ) Αναγνωρίζεις <u>ὅτι εἶμαι καλός</u> .	Ὁμολογεῖς με ἀγαθόν
(ε) Ὅλοι θέλουν <u>να γίνωνν</u> ευτυχισμένοι.	Πάντες βούλονται εὐδαίμονες
(στ) Αυτός ἤλπιζε <u>ὅτι θα γίνει</u> πλούσιος.	Οὗτος ἤλπιζε πλούσιος
(ζ) Ο Αλέξανδρος μάθαινε <u>να</u> <u>τοξεύει</u> .	Ἀλέξανδρος ἐμάνθανε
(η) Οι Σπαρτιάτες μάθαιναν <u>να</u> <u>τοξεύουν</u> .	Οἱ Σπαρτιᾶται ἐμάνθανον

Δ. ΚΕΙΜΕΝΟ Β': Ο Ισοκράτης προς τον Φίλιππο

Εισαγωγικό σημείωμα:

Στο απόσπασμα που ακολουθεί ο Ισοκράτης συμβουλεύει τον Φίλιππο να πραγματοποιήσει την εκστρατεία κατά των Περσών, από την οποία θα αποκτήσει μεγάλη δόξα και αποθέωση.

Ἡγοῦ δὲ τόθ' ἔξειν ἀνυπέρβλητον αὐτήν (τὴν δόξαν) καὶ τῶν σοὶ πεπραγμένων ἀξίαν, ὅταν τοὺς μὲν βαρβάρους ἀναγκάσῃς εἰλωτεύειν τοῖς Ἕλλησι [...], τὸν δὲ βασιλέα τὸν νῦν μέγαν προσαγορευόμενον ποιήσῃς τοῦτο πράττειν ὅ τι ἂν σὺ προστάτῃς. Οὐδὲν γὰρ ἔσται λοιπὸν ἔτι πλὴν θεὸν γενέσθαι.

Ἰσοκράτους Ἐπιστολὴ πρὸς Φίλιππον, 3.4-5

Λεξιλόγιο

ἔξειν < ἔχω

εἰλωτεύειν < εἰλωτεύω

προσαγορευόμενον < προσαγορεύομαι

οὐδὲν ἔσται < εἶμι

θα ἔχεις

να εἶναι δούλοι

που ονομάζεται

δεν θα απομένει τίποτα άλλο

Γραμματικής... παιχνίδια

Αναζητήστε τα απαρέμφατα του κειμένου και αναγνωρίστε:

- το ρήμα, στο οποίο ανήκουν
- τον χρόνο τους
- τη φωνή τους

Άσκηση συγγραφής κειμένου

Να παρουσιάσετε τη ζωή και το έργο του Φιλίππου ή του Αλεξάνδρου. Η εργασία σας μπορεί να έχει τη μορφή εκτενούς κειμένου ή ηλεκτρονικής παρουσίασης εμπλουτισμένης με εικόνες.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

A. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': Προτροπές προς τους Αθηναίους

B. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ

Παραγωγή και σύνθεση: ρ. ἐργάζομαι

Γ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ... ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ

I. Ἐναρθρο και ἀναρθρο απαρέμφατο

II. Ειδικό και τελικό απαρέμφατο

III. Σύνταξη απαραιρέματου

A. ΚΕΙΜΕΝΟ Α': Προτροπές προς τους Αθηναίους

Εισαγωγικό σημείωμα:

Ο Δημοσθένης με τον *Περὶ τῶν ἐν Χερρόνησῳ λόγῳ* του υπερασπίζεται τον Αθηναίο στρατηγό Διοπίθην για τις αδικίες που διέπραξε στη Θράκη, παραβιάζοντας συμφωνίες με τον βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππο εξαιτίας της κατάληψης πόλεων. Ο Φίλιππος, πολύ νωρίτερα, είχε παραβεί τις συνθήκες, καταλαμβάνοντας πόλεις των Αθηναίων. Στο απόσπασμα, που ακολουθεί, ο ρήτορας ψέγει και ειρωνεύεται τους Αθηναίους, οι οποίοι συμφωνούν στις προτροπές του, αλλά δεν θέλουν να εισφέρουν χρήματα και να στρατευθούν για αντιμετώπιση της επεκτατικής πολιτικής του Φιλίππου.

Βούλομαι τοίνυν [ὑμᾶς] μετὰ παρρήσιας ἐξετάσαι τὰ παρόντα πράγματα τῇ πόλει, καὶ σκέψασθαι τί ποιῶμεν αὐτοὶ νῦν καὶ ὅπως χρώμεθ' αὐτοῖς. Ἡμεῖς οὔτε χρήματ' εἰσφέρειν βουλόμεθα, οὔτ' αὐτοὶ στρατεύεσθαι, οὔτε τῶν κοινῶν ἀπέχεσθαι δυνάμεθα [...], ἐπειδήπερ οὕτως ἔχομεν, τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν πράττειν ἐθέλομεν, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς λόγοις τοὺς τῆς πόλεως λέγοντας ἄξι' ἐπαινοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις τοῖς ἐναντιουμένοις τούτοις συναγωνιζόμεθα. Ὑμεῖς μὲν τοίνυν εἰώθαθ' ἐκάστοτε τὸν παριόντ' ἐρωτᾶν, τί οὖν χρή ποιεῖν; ἐγὼ δ' ὑμᾶς ἐρωτῆσαι βούλομαι, τί οὖν χρή λέγειν;

Δημοσθένους *Περὶ τῶν ἐν Χερρόνησῳ*, 21-23

- ❖ Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

<u>Βούλομαι</u> τοίνυν [ύμᾶς]	α-πρότ
μετὰ παρρήσιας ἐξετάσαι	
τὰ παρόντα πράγματα τῆ πόλει,	μτχ φρ(επιθ)
καὶ	
σκέψασθαι	
τί <u>ποιοῦμεν</u> αὐτοὶ νῦν	τί(πλ.ερ)-πρότ
καὶ	
ὅπως <u>χρώμεθ'</u> αὐτοῖς.	ὅπως(πλ.ερ)-πρότ
Ἡμεῖς οὔτε χρήματ' εἰσφέρειν <u>βουλόμεθα</u> ,	α-πρότ
οὔτ' αὐτοὶ στρατεύεσθαι,	α-πρότ
οὔτε τῶν κοινῶν ἀπέχεσθαι <u>δυνάμεθα</u> [...],	α-πρότ
ἐπειδὴπερ οὕτως <u>ἔχομεν</u> ,	ἐπειδὴ(αιτ)-πρότ
τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν πράττειν <u>ἐθέλομεν</u> ,	α-πρότ
ἀλλ'	
ἐν μὲν τοῖς λόγοις	
τοὺς τῆς πόλεως λέγοντας ἄξι'	μτχ φρ(επιθ)
<u>ἐπαινοῦμεν</u> ,	α-πρότ
ἐν δὲ τοῖς ἔργοις	
τοῖς ἐναντιούμενοις τούτοις	μτχ φρ(επιθ)
<u>συναγωνιζόμεθα</u> .	α-πρότ
Ἔμεῖς μὲν τοίνυν εἰώθαθ' ἐκάστοτε	
τὸν παριόντ' ἐρωτᾶν	μτχ φρ(επιθ)
τί οὖν χρή ποιεῖν;	τί(πλ.ερ)-πρότ
ἐγὼ δ' ὑμᾶς ἐρωτῆσαι <u>βούλομαι</u> ,	α-πρότ
τί οὖν χρή λέγειν;	τί(πλ.ερ)-πρότ

Λεξιλόγιο:

τοίνυν	λοιπόν, συνεπώς
μετὰ παρρήσιας < παρρήσια	με ειλικρίνεια
σκέψασθαι < σκοπέομαι-σκοποῦμαι,	να σκεφτείτε
σκέπτομαι	
χρώμεθα < χρώμαι	αντιμετωπίζουμε
τῶν κοινῶν < τὰ κοινὰ	από τα δημόσια ζητήματα
τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν	τα δικά μας, τα ζητήματα που μας
	αφορούν
συναγωνιζόμεθα < συναγωνίζομαι	συμμαχούμε
εἰώθατε < εἴωθα	συνηθίζετε
τὸν παριόντα < πάρεμι	αυτόν που ανεβαίνει στο βήμα

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Ποιος είναι ο πομπός του κειμένου και σε ποιους απευθύνεται;
2. Τι είδους κείμενο είναι το πιο πάνω και πώς θα χαρακτηρίζατε το ύφος του;
3. Ποιον σκοπό επιδιώκει να επιτύχει ο ομιλητής και σε ποιο περιβάλλον τον φαντάζεστε να μιλά;
4. Τί βούλεται ό Δημοσθένης τούς Αθηναίους πράττειν; (σύμφωνα με την πρώτη περίοδο του κειμένου).
5. Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο ομιλητής; Τι είναι πιο σημαντικό σύμφωνα με αυτόν;

Ασκήσεις κατανόησης και μετάφρασης

1. Ακολουθώντας τη σειρά των προτάσεων του κειμένου, να συμπληρώσετε κάθε κενό με μία λέξη από το αρχαίο κείμενο.

- Ο Δημοσθένης θέλει οι Αθηναίοι να
να
- Εμείς δεν θέλουμε να
να
- Εμείς δεν μπορούμε να
- Εμείς θέλουμε να
- Εσείς συνηθίζετε να
- Τι πρέπει να ;
- Εγώ θέλω εσάς να
- Τι πρέπει να ;

Τι είναι στη γραμματική όλες οι λέξεις που συγκεντρώσατε πιο πάνω;
→

2. Ένας ρητορικός λόγος χρησιμοποιεί διάφορα σχήματα λόγου, για να επιτύχει τον στόχο του, να πείσει τους ακροατές του πιο αποτελεσματικά. Να βρείτε στο απόσπασμα τα ακόλουθα σχήματα λόγου: ασύνδετο, αντίθεση, ομοιοτέλετο.

B. ΛΕΞΕΩΝ... ΤΑΞΙΔΙ: Παραγωγή και σύνθεση

Παραγωγή και σύνθεση

τοῖς ἔργοις < ἔργον (= ἔργο, επίτευγμα, εργασία), < ἐργάζομαι

(α) Να σχηματίσετε απλές και σύνθετες λέξεις που προέρχονται από την ίδια ρίζα με το ρ. ἐργάζομαι.

Απλές λέξεις	Σύνθετες λέξεις
π.χ. εργαλείο, εργάτης	π.χ. δημιουργός, ενέργεια
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(β) Να σχηματίσετε ονοματικά σύνολα, αντιστοιχίζοντας τις λέξεις της Α' Στήλης με τις κατάλληλες στη Β' Στήλη. Μια λέξη στη Β' στήλη περισσεύει.

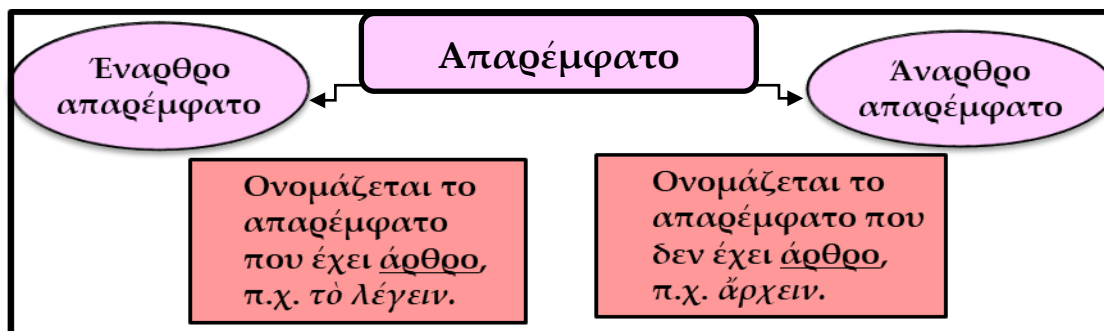
Α' Στήλη		Β' Στήλη	
1	συνεργασία	α	μετάλλων
2	επίδομα	β	κειμένου
3	κατεργασία	γ	απεργίας
4	αγαθοεργό	δ	ανεργίας
5	επεξεργασία	ε	ακριβείας
6	συμπτώματα	στ	ίδρυμα
7	κήρυξη	ζ	συναδέλφων
		η	αλλεργίας

1		2		3		4		5		6		7	
---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--

(γ) Να γράψετε ένα σύντομο δημοσιογραφικό ρεπορτάζ, για να καλύψετε την απεργία των εργαζομένων σε ένα εργοστάσιο κατασκευής παιχνιδιών, χρησιμοποιώντας λέξεις/φράσεις από τις ακόλουθες: εργασιακές σχέσεις, εργασιακά δικαιώματα, διάλογος εργοδότη-εργοδοτούμενου, χαμηλόμισθοι εργάτες, κηρύσσω απεργία, ανάγκη/δικαίωμα για εργασία, βελτίωση ωρών και συνθηκών εργασίας, μείωση της ανεργίας.

Γ. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ... ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ

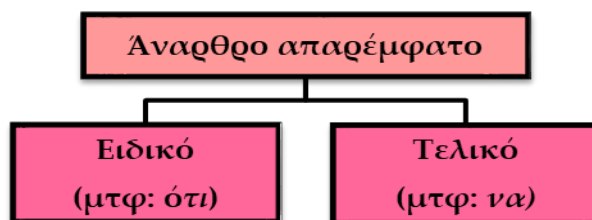
I. Έναρθρο και άναρθρο απαρέμφατο (Σ.Α.Ε.Γ., σ. 84, § 113, σ. 85, § 115)

Να υπογραμμίσετε τα απαρέμφατα και να προσδιορίσετε το είδος τους (άναρθρο – έναρθρο) στα πιο κάτω παραδείγματα.

- (α) Τὸ λύειν τὰς σπονδὰς δεινὸν ἔστιν.
- (β) Τίς ἀγορεύειν βούλεται;
- (γ) Τὴν πόλιν παρέδωκεν αὐτοῖς φυλάττειν.
- (δ) Οὐδεὶς τοῦ κακοῦ τὴν χώραν ἀπαλλάξαι ἠδύνατο.
- (ε) Οἱ πλεῖστοι ἀπέχουσι τοῦ φιλοσοφεῖν.

II. Ειδικό και τελικό απαρέμφατο (Σ.Α.Ε.Γ., σ. 84, § 115)

1. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις στα Νέα Ελληνικά με τη μετάφραση του απαρεμφάτου.

Ἡμεῖς λέγομεν	Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον
Θέλω αυτά.	Βούλομαι γράφειν ταῦτα.
Αυτοὶ νομίζουν καλοί.	Οὗτοι νομίζουσιν ἀγαθοὶ εἶναι.
Ο Κροῖσος νόμιζε ο ευτυχέστερος.	Κροῖσος ἐνόμιζεν ἑαυτὸν εἶναι ὀλβιώτατον.
Δεν ξέρω	Οὐκ ἐπίσταμαι τοξεύειν.
Ἐλεγαν αυτόνομοι.	Ἔλεγον αυτόνομοι εἶναι.
Τους διέταξε τον ποταμό.	Ἐκέλευσεν αὐτοὺς διαβαίνειν τὸν ποταμόν.

2. Τι είναι αυτό που σας οδήγησε να μεταφράσετε το απαρέμφατο με το να ή με το ότι;

ΡΗΜΑΤΑ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ
νομίζω, πιστεύω, γινώσκω, ήγοῦμαι, λέγω	Ειδικό: Άρνηση: οὐ
ἐπιθυμῶ, βούλομαι, φοβοῦμαι, κελεύω, προτρέπω, ἐπιτρέπω, ἀπαγορεύω, βουλεύομαι, δύναμαι	Τελικό: Άρνηση: μή

3. Να υπογραμμίσετε τα απαρέμφατα και να σημειώσετε, αν είναι τελικά ή ειδικά.

- (α) Νομίζομεν ὑμᾶς πιστοὺς φίλους εἶναι.
 (β) Ἐγὼ δὲ οὐθ' ὑμᾶς ταύτην ἔχειν τὴν γνώμην ήγοῦμαι.
 (γ) Ἡμεῖς δυνάμεθα διδάσκειν.
 (δ) Ἀλέξανδρος ἐπιθυμεῖ τὸν δεσμὸν λῦσαι.

III. Σύνταξη απαρεμφάτου (Σ.Α.Ε.Γ., σ. 83, §112)

Ταυτοπροσωπία

Ο Δημοσθένης θέλει να μιλά.

Υποκείμενο	Ρήμα	Απαρέμφατο
Δημοσθένης	βούλεται	ὀμιλεῖν.

Τίς βούλεται;

Τίς ὀμιλεῖ;

Όταν το υποκείμενο του ρήματος και το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι το ίδιο, τότε η πρόταση έχει **ταυτοπροσωπία** και το υποκείμενο είναι σε πτώση **ονομαστική**.

Ετεροπροσωπία

Ο Δημοσθένης θέλει οι Αθηναίοι να στρατεύονται.

Υποκείμενο ρήματος	Ρήμα	Υποκείμενο απαρεμφάτου	Απαρέμφατο
Δημοσθένης	βούλεται	τούς Αθηναίους	στρατεύεσθαι.

Τίς βούλεται;

Τίνας στρατεύεσθαι;

Όταν το υποκείμενο του ρήματος και το υποκείμενο του
απαρεμφάτου είναι διαφορετικό, τότε η πρόταση έχει
ετεροπροσωπία.

Προσοχή: Στην ετεροπροσωπία το υποκείμενο του απαρεμφάτου
είναι σε πτώση **αιτιατική** (τούς Αθηναίους).

Να συμπληρώσετε τους πιο κάτω πίνακες, μεταφέροντας τις
προτάσεις που σας δίνονται στα Αρχαία Ελληνικά.

(α) Ταυτοπροσωπία

Ο Δημοσθένης θέλει να εισφέρει χρήματα.

Υποκείμενο	Ρήμα	Απαρέμφατο	Αντικείμενο απαρεμφάτου

Ποια λέξη είναι το αντικείμενο του ρήματος; (Τί βούλεται ό Δημοσθένης;)

.....

(β) Ετεροπροσωπία

Ο Δημοσθένης θέλει οι Αθηναίοι να εισφέρουν χρήματα.

Υποκείμενο ρήματος	Ρήμα	Υποκείμενο απαρεμφάτου	Απαρέμφατο	Αντικείμενο απαρεμφάτου

Ποια λέξη είναι το αντικείμενο του ρήματος; (Τί βούλεται ό Δημοσθένης;)

.....

Απρόσωπη σύνταξη

Οι Αθηναίοι πρέπει να σκεφτούν.

Απρόσωπο ρήμα	Υποκείμενο απαρεμφάτου	Απαρέμφατο - Υποκείμενο απρόσωπου ρήματος.
Χρή	τούς Αθηναίους	σκέψασθαι.

Τίς/τί χρή;

Τίνας χρή σκέψασθαι;

Όταν η πρόταση περιέχει **απρόσωπο ρήμα** (ή απρόσωπη έκφραση), τότε το υποκείμενο του απρόσωπου ρήματος και το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι διαφορετικά και η πρόταση έχει **ετεροπροσωπία**.
Υποκείμενο του απρόσωπου ρήματος είναι το **απαρέμφατο** και το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι σε πτώση **αιτιατική**.

Μερικά απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις είναι:
χρή, δεῖ, δοκεῖ, πρέπει, ὁμολογεῖται, ἄξιόν ἐστι, ἀνάγκη ἐστί, αἰσχρόν ἐστι.

1. Να συμπληρώσετε τους πιο κάτω πίνακες, μεταφέροντας τις προτάσεις που σας δίνονται στα Αρχαία Ελληνικά:

Οι Αθηναίοι πρέπει να στρατεύονται.

Απρόσωπο ρήμα	Υποκείμενο απαρεμφάτου	Απαρέμφατο-υποκείμενο απρόσωπου ρήματος

Ο Δημοσθένης πρέπει να μιλά.

Απρόσωπο ρήμα	Υποκείμενο απαρεμφάτου	Απαρέμφατο-υποκείμενο απρόσωπου ρήματος

2. Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα.

Προτάσεις	Υποκείμενο ρήματος	Υποκείμενο απαρεμφάτου	Σύνταξη της πρότασης
Τὰ παιδιά ἐμάνθανον διώκειν τὴν ἀρετὴν.			
Οἱ σοφισταὶ βούλονται τὸν νεανίαν γιγνώσκειν τὴν ἀλήθειαν.			
Χρὴ τοὺς πολίτας πολεμικοὺς εἶναι.			
Τὸν ὁμιλητὴν δεῖ παρρησίαν ἔχειν.			

3. Να μεταφέρετε τις προτάσεις του πιο πάνω πίνακα στα Νέα Ελληνικά.

4. Να φτιάξετε προτάσεις με τις λέξεις που σας δίνονται και να ξεχωρίσετε ποιες έχουν ταυτοπροσωπία και ποιες ετεροπροσωπία:

(α) πολίτης, βούλομαι, εἶναι, καλός, ἐγώ

.....

(β) πολίτην, οἱ Ἀθηναῖοι, τὸν Δημοσθένη, εἶναι, καλόν, λέγουσι

.....

(γ) πείθεσθαι, οἱ πολῖται, τοῖς νόμοις, βούλονται

.....

(δ) τοῖς νόμοις, τοὺς πολίτας, πείθεσθαι, χρὴ

.....

5. Αφού παρατηρήσετε τη γελοιογραφία της επόμενης σελίδας, να εντοπίσετε το υποκείμενο του ρήματος και το υποκείμενο του απαρεμφάτου και να σημειώσετε πού έχουμε ταυτοπροσωπία και πού ετεροπροσωπία.

Υποκείμενο ρήματος: Υποκείμενο ρήματος:

Υποκείμενο απαρεμφάτου: Υποκείμενο απαρεμφάτου:

.....

Ασκήσεις συγγραφής κειμένου

1. Να παρουσιάσετε στην τάξη τη βιογραφία σπουδαίων ρητόρων της αρχαιότητας, όπως του Δημοσθένη και του Ισοκράτη.
2. Ο ρητορικός λόγος σκοπό έχει να εκθέσει τις απόψεις του ρήτορα και να πείσει το ακροατήριο γι' αυτές, χρησιμοποιώντας αποτελεσματικά επιχειρήματα και σχήματα λόγου (π.χ ούτε... ούτε, και... και, από τη μια... από την άλλη). Προσπαθήστε να κάνετε το ίδιο, για να υποστηρίξετε την άποψή σας:

(α) Ενώπιον του Διευθυντή και του Προέδρου του Συνδέσμου Γονέων, οι οποίοι αποφάσισαν να καταργήσουν τις σχολικές εκδρομές, επειδή χάνεται διδακτικός χρόνος.

ή

(β) Ενώπιον των συμμαθητών σας που δεν θέλουν να αφιερώσουν ένα απόγευμα, για να ασχοληθούν με τη δενδροφύτευση της αυλής του σχολείου.

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Ο λύκος και η γριά

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ: Ο λύκος και το λιοντάρι
(προαιρετική επεξεργασία)

Εισαγωγικό σημείωμα

Στον διδακτικό μύθο που ακολουθεί, ο Αίσωπος επικρίνει την αντιφατική και ασυνεπή συμπεριφορά ορισμένων ανθρώπων.

Λύκος ποτέ, ἄρας πρόβατον ἐκ ποιμνίου, ἐκόμιζεν αὐτὸ εἰς κοίτην. Λέων δὲ αὐτῷ συναντήσας ἀφείλε τὸ πρόβατον. Ὁ δὲ πόρρωθεν σταθεὶς εἶπεν· «Ἄδίκως ἀφείλου τὸ ἐμόν». Ὁ δὲ λέων γελάσας ἔφη· «Σοὶ γὰρ δικαίως ὑπὸ φίλου ἐδόθη;». Τοὺς ἄρπαγας καὶ πλεονέκτας ληστὰς ἔν τινι πταισμάτι κειμένους καὶ ἀλλήλους μεμφομένους ὁ μῦθος ἐλέγχει.

Αἰσώπου Μῦθοι

Μεταγραφή κειμένου σε νοηματικές ενότητες

Λύκος ποτέ,	
ἄρας πρόβατον ἐκ ποιμνίου,	μτχ φρ(επιθ)
ἐκόμιζεν αὐτὸ εἰς κοίτην.	α-πρότ
Λέων δὲ αὐτῷ συναντήσας	μτχ φρ(επιθ)
ἀφείλε τὸ πρόβατον.	α-πρότ
Ὁ δὲ πόρρωθεν σταθεὶς	μτχ φρ(επιθ)
εἶπεν·	α-πρότ
«Ἄδίκως ἀφείλου τὸ ἐμόν».	α-πρότ
Ὁ δὲ λέων γελάσας	μτχ φρ(επιθ)
ἔφη·	α-πρότ
«Σοὶ γὰρ δικαίως ὑπὸ φίλου ἐδόθη;».	α-πρότ
Τοὺς ἄρπαγας	
καὶ	
πλεονέκτας ληστὰς ἔν τινι πταισμάτι κειμένους	μτχ φρ(επιθ)
καὶ	
ἀλλήλους μεμφομένους	
ὁ μῦθος ἐλέγχει.	α-πρότ

Λεξιλόγιο

ἄρας < αἶρω	αφού πήρε, άρπαξε
ἐκ ποιμνίου < ποιμνιον	από ένα κοπάδι
εἰς κοίτην < κοίτη	στη φωλιά
ἀφείλε < ἀφαιρῶ	άρπαξε
πόρρωθεν	μακριά
ἔφη < φημι	είπε
μεμφομένους < μέμφομαι	που κατηγορούν

Ερώτηση κατανόησης

Στον πιο πάνω μύθο ο λύκος αισθάνεται ότι αδικήθηκε από το λιοντάρι (ἀδίκως ἀφείλου τὸ ἐμόν). Έχει δίκιο ή όχι και γιατί;

Άσκηση συγγραφής κειμένου

Αφού χωριστείτε σε ομάδες, να επιλέξετε έναν μύθο του Αισώπου και να τον παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης (π.χ. παρουσίαση θέματος, κατανόηση του μύθου, κατανόηση επιμύθιου και συσχέτισή του με τη σημερινή εποχή, εικαστική παρουσίαση του μύθου).

Β. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να βρείτε τα συνθετικά των πιο κάτω λέξεων.

έφηβος <	έφοδος <
αφοπλίζω <	καθεδρικός <
καθολικός <	αφετέρου <

2. Να βάλετε τα ουσιαστικά στην κατάλληλη πτώση.

τῶ (ὁ υἱός)	τάς (ή ὁδός)
ταῖς (ή ψυχή)	τοῦ (τὸ φυτὸν)
τοὺς (ὁ δικαστής)	αἰί (ή ψῆφος)
τῶν (ὁ ἵππος)	τῶ (ὁ ταμίας)
τοῖς (ὁ στρατηγός)	τοὺς (ὁ φίλος)
τήν (ή πολιτεία)	τῆς (ή θάλασσα)
τῆς (ή ἄμπελος)	τὰ (τὸ δῶρον)

3. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με τον ορθό τύπο του ρήματος *εἰμί* στον Ενεστώτα.

(α) Ἡμεῖς ἄλκιμοι νεανίαί.

(β) Κῦρός βασιλεύς.

(γ) Ὑμεῖς στρατηγοί.

(δ) Οἱ ἄνδρες πιστοὶ φίλοι.

(ε) Σὺ ἄριστος μαθητής.

(στ) Ἐγώ ὁ ποιμὴν.

4. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων, επιλέγοντας τον ορθό ρηματικό τύπο.

(α) Οἱ διδάσκαλοι τοὺς παιῖδας (παιδεύω, Ενεστώτας).

i) παιδεύονται ii) παιδεύουσι iii) παιδεύσουςι

(β) Σὺ (πορεύομαι, Μέλλοντας) εἰς ὁδὸν ἀληθείας.

i) πορεύση ii) πορεύεσαι iii) πορεύσεται

(γ) Οὗτος (λέγω, Παρατατικός) τῷ μαθητῇ ταῦτα.

i) λέγει ii) ἔλεγε iii) λέγεται

(δ) Ἡ πόλις σφόδρα (βλάπτομαι, Ενεστώτας) ὑφ' ὑμῶν.

i) βλάπτεται ii) βλάπτεσθαι iii) βλάπτονται

(ε) Ἡμεῖς (φυλάττω, Μέλλοντας) τὰ τῆς πόλεως τείχη.

i) ἐφυλάξαμεν ii) φυλάξετε iii) φυλάξομεν

Γ. ΕΝΑ ΒΡΑΒΕΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ

1. Να βρείτε στο πιο κάτω κρυπτόλεξο ουσιαστικά της Α' και Β' κλίσης και να τα τοποθετήσετε στην αντίστοιχη στήλη, γράφοντάς τα σε μικρογράμματα γραφή. Προσοχή στον τονισμό!

Φ	Υ	Τ	Ο	Ι	Σ	Ψ	Β	Π
Ι	Γ	Ι	Ε	Λ	Α	Φ	Ε	Ο
Λ	Δ	Μ	Α	Χ	Α	Ι	Σ	Ι
Ε	Ω	Η	Ζ	Ν	Ν	Ι	Κ	Η
Ο	Ρ	Κ	Ε	Η	Η	Μ	Ι	Τ
Π	Α	Ν	Η	Σ	Ο	Ι	Π	Ο
Ψ	Δ	Ρ	Σ	Ο	Ο	Δ	Ο	Υ
Υ	Δ	Ρ	Ι	Α	Ι	Ι	Λ	Μ
Χ	Ν	Ε	Α	Ν	Ι	Α	Ι	Τ
Η	Π	Π	Δ	Β	Ι	Ω	Τ	Ν
Ν	Μ	Ε	Λ	Ι	Σ	Σ	Α	Ξ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ

2. Να μεταφέρετε τα πιο κάτω ρήματα του Ενεστώτα στη μέση φωνή, χωρίς να αλλάξετε το πρόσωπο και τον αριθμό.

- οὗτος πέμπει
- ἡμεῖς φυλάττομεν
- ὕμεῖς ἄγετε
- οὗτοι λέγουσι
- ἐγὼ κομίζω
- σὺ σῴζεις

3. Να μεταφέρετε τις πιο κάτω προτάσεις στον αντίθετο αριθμό.

(α) Ὁ θεατῆς θαυμάζει τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀμιλλαν τῶν ἀθλητῶν ἐν τοῖς σταδίοις.

.....

(β) Ὁ στρατιώτης τὸν πολέμιον τῷ ἀκοντίῳ καὶ τῇ αἰχμῇ ἐδίωκε.

.....

4. Να μεταφέρετε τις πιο κάτω προτάσεις στα Αρχαία Ελληνικά.

(α) Οι πολίτες θαυμάζουν τους νικητές.

.....

(β) Οι νομοθέτες λένε την αλήθεια.

.....

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΩΜΕΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

«Ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαύλει ἄλλα μὲν λέγουσιν, ἄλλα δὲ πράττουσιν».

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Το χρέος του ιστορικού

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ: Οι αρετές του ιστορικού
(προαιρετική επεξεργασία)

Εισαγωγικό σημείωμα:

Ο Λουκιανός στην πραγματεία του *Πώς δεῖ ιστορίαν συγγράφειν* ασχολείται με τη μέθοδο συγγραφής της ιστορίας. Στο απόσπασμα που ακολουθεί παρουσιάζει τις αρετές που πρέπει να διαθέτει ένας ιστορικός.

Τοιοῦτος οὖν μοι ὁ συγγραφεὺς ἔστω, ἄφοβος, ἀδέκαστος, ἐλεύθερος, παρρησίας καὶ ἀληθείας φίλος, ὡς ὁ κωμικός φησι, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην δὲ σκάφην ὀνομάζων, οὐ μίσει οὐδὲ φιλία τι νέμων οὐδὲ φειδόμενος ἢ ἐλεῶν ἢ αἰσχυρόμενος ἢ δυσωπούμενος, ἴσος δικαστής, εὖνους ἅπασιν ἄχρι τοῦ μὴ θατέρῳ τι ἀπονείμει πλεῖον τοῦ δέοντος.

Λουκιανός, Πώς δεῖ ιστορίαν συγγράφειν, 41

Λεξιλόγιο

ἀδέκαστος

που δεν μπορεί να δωροδοκηθεί

οὐ μίσει οὐδὲ φιλία τι νέμων < νέμω

χωρίς να αποδίδει κάτι (σε κάποιον) από μίσος ή φιλία

οὐδὲ φειδόμενος... δυσωπούμενος

χωρίς να δείχνει μικροψυχία ή συμπόνια ή ντροπή ή αμείλικτη διάθεση

< φείδομαι, δυσωποῦμαι

εὖνους ἅπασιν

ευνοϊκά διατεθειμένος προς όλους γενικά

ἄχρι... δέοντος < δέον

μέχρι το σημείο να μην αποδώσει περισσότερο από όσο πρέπει είτε στη μια είτε στην άλλη πλευρά

Νοηματικές ενότητες

Τοιοῦτος οὖν μοι ὁ συγγραφεὺς ἔστω,

α-πρότ

ἄφοβος,

ἀδέκαστος,

ἐλεύθερος,

παρρησίας

καὶ

ἀληθείας φίλος,

ὡς ὁ κωμικός φησι,

ὡς(αναφ)-πρότ

τὰ σῦκα σῦκα,

τὴν σκάφην δὲ σκάφην ὀνομάζων, **μτχ φρ(επιρ)**

οὐ μίσει

οὐδὲ φιλία τι νέμων

μτχ φρ(επιρ)

οὐδὲ φειδόμενος

μτχ φρ(επιρ)

ἢ

ἐλεῶν

μτχ φρ(επιρ)

ἢ

αἰσχυρόμενος

μτχ φρ(επιρ)

ἢ

δυσωπούμενος,

μτχ φρ(επιρ)

ἴσος δικαστής,

εὖνους ἅπασιν

ἄχρι τοῦ μὴ θατέρῳ τι ἀπονείμει πλεῖον τοῦ δέοντος.

μτχ φρ(επιθ)

Ερώτηση κατανόησης – μετάφρασης

1. Σε τι πρέπει να ομοιάζει ο ιστορικός με τον δικαστή;
2. Να αναζητήσετε τη σημασία της φράσης «να λες τα σύκα σύκα και τη σκάφη σκάφη» και το ταξίδι της στον χρόνο.

B. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ... ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφέρετε τα επίθετα στα υπόλοιπα γένη, διατηρώντας τον αριθμό και την πτώση.

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
τοὺς ἀγαθοὺς
.....	τῶν σοφῶν
τοῖς καλοῖς
.....	τῆς καθαράς
τῷ ἀρχαίῳ
.....	τὴν ἔνδοξον
.....	αἱ ἀθάνατοι
.....	τοῦ ἀφθόνου
ὁ δυνατὸς
.....	ἡ βοηθός

2. Να γράψετε τα επίθετα που δίνονται στην παρένθεση στον κατάλληλο τύπο, ώστε να συμφωνούν με τα αντίστοιχα ουσιαστικά.

- (α) ᾧ ἄνθρωπε (ἔντιμος) (ζ) τὸν διδάσκαλον (σοφός)
- (β) τὰ δῶρα (γαμήλιος) (η) τῆς ψυχῆς (ἀθάνατος)
- (γ) τῶν φίλων (πιστός) (θ) αἱ νῆσοι (ώραῖος)
- (δ) τοῖς νόμοις (ἀρχαῖος) (ι) τῷ πολίτη (ἐλεύθερος)
- (ε) τῇ νίκη (ἔνδοξος) (ια) τὴν τύχην (ἀγαθός)
- (στ) τὸ δένδρον (ἄκαρπος) (ιβ) τοῖς ἀνέμοις (ἰσχυρός)

3. Με βάση την κλίση των ουσιαστικών *ὁ φίλος, ἡ ψυχὴ, τὸ δῶρον*, να συμπληρώσετε τους πίνακες με την αναφορική αντωνυμία *ὅς, ἥ, ὅ*.

Ενικός αριθμός						
ονομαστική	ὁ φίλος	ὅς	ἡ ψυχὴ	ἥ	τὸ δῶρον	ὅ
γενική	τοῦ φίλου		τῆς ψυχῆς		τοῦ δώρου	
δοτική	τῷ φίλῳ		τῇ ψυχῇ		τῷ δώρῳ	
αιτιατική	τὸν φίλον		τὴν ψυχὴν		τὸ δῶρον	
κλητική	ὦ φίλε	-	ὦ ψυχὴ	-	ὦ δῶρον	-
Πληθυντικός αριθμός						
ονομαστική	οἱ φίλοι	οἱ	αἱ ψυχαὶ	αἱ	τὰ δῶρα	ἅ
γενική	τῶν φίλων		τῶν ψυχῶν		τῶν δώρων	
δοτική	τοῖς φίλοις		ταῖς ψυχαῖς		τοῖς δώροις	
αιτιατική	τούς φίλους		τάς ψυχὰς		τὰ δῶρα	
κλητική	ὦ φίλοι	-	ὦ ψυχαὶ	-	ὦ δῶρα	-

4. Να υπογραμμίσετε τους επιθετικούς προσδιορισμούς στις προτάσεις που ακολουθούν.

(α) Τοὺς ἡμετέρους συμμάχους προσεκαλέσαμεν.

(β) Οἱ πλούσιοι ἄνθρωποι οὐκ ἀεὶ εὐδαίμονές εἰσι.

(γ) Νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ.

(δ) Οἱ φιλόπονοι γεωργοὶ τοῖς καρποῖς τῶν ἀγρῶν χαίρουσιν.

5. Να κατατάξετε τα ακόλουθα ρήματα στη σωστή στήλη:

ἐβούλεσθε, ἐφέροντο, ἐδιδάξατο, ἐπορεύοντο, ἐβουλόμην, ἤρξαντο, ἐδύνατο, παρεσκευάζοντο, ἐσκεψάμεθα, ἀπειργασάμην, ἠναγκαζόμεθα, ἐγράψατο, ἀνεπαύετο, διελεγόμην, ἠνδραποδίσαντο, ἐλέγετο, ἐκρίνοντο

ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ

Γ. ΕΝΑ ΒΡΑΒΕΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ

1. Να συμπληρώσετε τα κενά στον πιο κάτω πίνακα με τους τύπους των επιθέτων Β' κλίσης που σας ζητούνται. Στη σκιασμένη στήλη θα σχηματιστεί η λέξη που λείπει από τη φράση του κειμένου «*Εξ ιστορίας αναιρεθείσης τῆς τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς ἀνωφελές γίνεται διήγημα*».

α.							
β.							
γ.							
δ.							
ε.							
στ.							
ζ.							
η.							

- α. Ἐν τιμῇ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τὸ (ἀγαθός) παιδίον ἐστί.
- β. Ἐνδύει τὸ τέκνον (λαμπρός) στολήν.
- γ. Δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν (ἠθικός) ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίγνεται.
- δ. Ἐγὼ δοκῶ οὐδένα (θερμός) καὶ ἀνδρεῖον ἄνθρωπον εἶναι.
- ε. Αἱ χῶραι (ἔνδοξος) ἦσαν.
- στ. (ἱερός) τὸ χωρίον τοῦτό ἐστιν.
- ζ. Φεῦγε τοὺς (ἄδικος) ἀνθρώπους.
- η. Λαμβάνει δόξαν (σεμνός) διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐγχειρημάτων.

2. Να συμπληρώσετε τις πιο κάτω προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο της αναφορικής αντωνυμίας.

- (α) Οἱ Ἕλληνες ἔπεμψαν ἄνδρας, ἡρώτων Κῦρον.
(β) Οἱ νεανίαί, ἐβούλοντο μανθάνειν, ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τῶν σοφιστῶν.
(γ) Ἀντέλεγον οἱ Θηβαῖοι, τοῖς Πέρσαις συνεμάχησαν.
(δ) Ἔρχονται πρέσβεις, (γενική) εἰς ἣν Φαλῖνος.

3. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο του επιθετικού προσδιορισμού, που είναι στο πλαίσιο.

βαρβαρικός, ἀγαθή, δίκαιος, ὠφέλιμος, κοινός

- (α) Οἱ θεοὶ τοὺς πονηροὺς κολάζουσι.
(β) Ὁ ἰατρὸς θεραπεύσει σε, χρόνος.
(γ) Ἡ δὲ ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ στρατεύματι.
(δ) Τῆς ψυχῆς πατρὶς ὁ σύμπας κόσμος.
(ε) Προσλάμβανε τοὺς λόγους καὶ τούτους φύλαττε.

4. Να μεταφέρετε τις προτάσεις που ακολουθούν από τα Νέα Ελληνικά στα Αρχαία Ελληνικά.

- (α) Οι δάσκαλοι, οι οποίοι διδάσκουν την αρετή, είναι σοφοί.
.....
(β) Ο λύκος, ο οποίος έρχεται προς τα εδώ, είναι κακός.
.....

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΩΜΕΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

«Φιλόφιλον εἶναι δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ φιλόπατριν καὶ συμμισεῖν τοῖς φίλοις τοὺς ἐχθροὺς καὶ συναγαπᾶν τοὺς φίλους».

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Η λύση του γόρδιου δεσμού

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ

Ποια κοινά θεματικά στοιχεία εντοπίζετε ανάμεσα στο κείμενο Α' και στο κείμενο Β' της Ενότητας 3;

Β. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ... ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα με τύπους του απαρεμφάτου της ενεργητικής φωνής.

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος
λύειν		
		σῶσαι
	κολάσειν	
πιστεύειν		
	κόψειν	
κελεύειν		
πέμπειν		
	δικάσειν	

2. Να σχηματίσετε τα απαρέμφατα μέσης φωνής των ρημάτων που σας δίνονται.

Ρήματα	Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος
βουλεύομαι			
πράττομαι			
παιδεύομαι			
ψεύδομαι			
θύομαι			
ἄπτομαι			

3. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον τύπο του απαρεμφάτου που σας ζητείται στην παρένθεση.

(α) Ἡγοῦμαι ταύτην μόνην σωτηρίαν (εἰμί, απαρ. Ενεστώτα) τῇ πόλει.

(β) Ἀκούομεν τοὺς πολίτας (πείθομαι, απαρ. Ενεστώτα) τοῖς νόμοις.

(γ) Οἱ ἄνθρωποι βούλονται φίλους (ἔχω, απαρ. Ενεστώτα).

(δ) Οὗτος τὴν ἔλαφον ἤλπιζε (τοξεύω, απαρ. Μέλλοντα).

4. Να υπογραμμίσετε τα απαρέμφρατα και να σημειώσετε δίπλα τον χρόνο στον οποίο βρίσκονται.

(α) Οἱ νέοι ἐβούλοντο Σωκράτους ἀκούειν.

(β) Κροῖσος ἐνόμιζε ἑαυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατον.

(γ) Πλοῦτον δύναμαι κτήσασθαι.

5. Να μεταφέρετε τα πιο κάτω απαρέμφρατα στη μέση φωνή, στον χρόνο που βρίσκονται.

(α) πλέκειν

(β) βλάψειν

(γ) παρασκευάσαι

(δ) πλήξειν

Γ. ΕΝΑ ΒΡΑΒΕΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ

Να συμπληρώσετε τα κενά στον πιο κάτω πίνακα με τους τύπους των απαρεμφάτων που σας ζητούνται. Στη σκιασμένη στήλη θα σχηματιστεί μια λέξη που σχετίζεται με το κείμενο που έχετε διδαχθεί:

α.									
β.									
γ.									
δ.									
ε.									
στ.									
ζ.									
η.									
θ.									
ι.									

α. Απαρέμφατο Αορίστου ρ. πράττω

β. Απαρέμφατο Μέλλοντα ρ. φυλάττομαι

γ. Απαρέμφατο Ενεστώτα ρ. τοξεύω

δ. Απαρέμφατο Αορίστου ρ. τάττομαι

ε. Απαρέμφατο Ενεστώτα ρ. γράφομαι

στ. Απαρέμφατο Ενεστώτα ρ. είμι

ζ. Απαρέμφατο Μέλλοντα ρ. διδάσκω

η. Απαρέμφατο Ενεστώτα ρ. φέρω

θ. Απαρέμφατο Ενεστώτα ρ. επιβουλεύω

ι. Απαρέμφατο Μέλλοντα ρ. ψάυω

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΩΜΕΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

«Τόδε περί τῆς ἀμάξης ἐμυθέετο, ὅστις λύσειε τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν, τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας».

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Προτροπές προς τους Αθηναίους

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ: Το έργο του ρήτορα

(προαιρετική επεξεργασία)

Εισαγωγικό σημείωμα

Στον λόγο του *Περί ειρήνης* ο Ισοκράτης συμβουλεύει τους Αθηναίους να συνάψουν συνθήκη ειρήνης τόσο με τους αποστάτες συμμάχους τους όσο και με τις υπόλοιπες πόλεις. Στο απόσπασμα, που ακολουθεί, ο ρήτορας δηλώνει ότι ενδιαφέρεται περισσότερο για το κοινό καλό παρά για την εύνοια των ακροατών, γι' αυτό θα μιλήσει με θάρρος, πιστεύοντας πως ο λόγος ο επικριτικός έχει θεραπευτική δύναμη για τις ψυχές που σφάλλουν.

Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον ἐστί, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων τῆς πόλεως, προαιρεῖσθαι τῶν λόγων μὴ τοὺς ἡδίστους, ἀλλὰ τοὺς ὠφελιμωτάτους· ὑμᾶς δὲ χρῆ πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπείαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὑρηνται, ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς ἀγνοούσαις καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο φάρμακον πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἀμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν.

Ἰσοκράτους *Περί ειρήνης*, 39

Λεξιλόγιο

τῶν κηδομένων < κήδομαι	αυτῶν που φροντίζουν
προαιρεῖσθαι < προαιροῦμαι	να προτιμούμε
τοὺς ἡδίστους < ὁ ἡδιστος	τους πιο ευχάριστους
παντοδαπαὶ < παντοδαπή	διάφορες, κάθε είδους
ἐπιπλήττειν < ἐπιπλήττω	να επικρίνει
τοῖς ἀμαρτανομένοις < τὸ ἀμαρτανόμενον	τα σφάλματα

- ❖ Να συνεργαστείτε με τον/τη διπλανό/ή σας και να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε.

Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον ἐστίν	α-πρότ
καὶ	
τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων τῆς πόλεως	μτχ φρ(επιθ)
προαιρεῖσθαι τῶν λόγων μὴ τοὺς ἡδίστους,	
ἀλλὰ	
τοὺς ὠφελιμωτάτους·	
ὕμᾱς δὲ χρῆ πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσκειν,	α-πρότ
ὅτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπείαι	ὄτι(ειδ)-πρότ
καὶ	
παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται,	
ταῖς δὲ ψυχαῖς	ὄτι(ειδ)-πρότ
ταῖς ἀγνοούσαις	μτχ φρ(επιθ)
καὶ	
γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν	μτχ φρ(επιθ)
οὐδέν ἐστὶν ἄλλο φάρμακον	
πλὴν λόγος	
ὁ τολμῶν	μτχ φρ(επιθ)
τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν.	μτχ φρ(επιθ)

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Ποιο επιχείρημα προβάλλει ο ρήτορας, για να υποστηρίξει ότι το ἔργον που ανέλαβε είναι ορθό;
2. Σύμφωνα με τον ρήτορα, ο λόγος έχει μεγάλη δύναμη. Με τι συγκρίνει ο ρήτορας τα λόγια που δεν είναι ευχάριστο να ακούμε, αλλά έχουν στόχο να μας ωφελήσουν;

Άσκηση συγγραφής κειμένου

Ο Δημοσθένης μιλά στους σύγχρονους Έλληνες.

Συντακτικού παιχνίδια

Βρες μέσα στο κείμενο την πρόταση που έχει απρόσωπη σύνταξη.

Λέξεων ταξίδι

1. Να αναζητήσεις μέσα στο κείμενο όλες τις λέξεις που αναφέρονται στην Ιατρική και τις χρησιμοποιούμε και σήμερα με την ίδια σημασία.
2. Να αναζητήσεις στο λεξικό τη σημασία του ρήματος *κήδομαι*. Ποιο είναι το ουσιαστικό που χρησιμοποιούμε σήμερα από την ίδια ρίζα και ποια σχέση έχει με τη σημασία του ρήματος, που βρήκες στο λεξικό;

Β. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ... ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Στις προτάσεις που ακολουθούν, να υπογραμμίσετε τα **απαρέμφατα** και να σημειώσετε στο κενό αν είναι **ειδικά** ή **τελικά**.

- (α) Δυνάμεθα σῶσαι τὴν πατρίδα.
- (β) Σὺ λέγεις τοὺς μαθητὰς δίκαια πράττειν.
- (γ) Οἱ ἀδύνατοι οὐ δύνανται ἰππεύειν.
- (δ) Οὗτος ἔλεγε ταῦτα ψευδῆ εἶναι.

2. Να σημειώσετε δίπλα από τις προτάσεις που ακολουθούν «Γ» εκεί όπου έχουμε **ταυτοπροσωπία** και «Ε» εκεί όπου έχουμε **ετεροπροσωπία**.

- (α) Νομίζω ὑμᾶς σοφοὺς εἶναι.
- (β) Χρὴ ὑμᾶς ταῦτα ποιεῖν.
- (γ) Θεμιστοκλῆς ἠθελε σῶσαι τὴν Ἑλλάδα.
- (δ) Οἱ γονεῖς νομίζουσι τὸν νεανίαν γινώσκειν τὴν ἀλήθειαν.
- (ε) Δεῖ γράμματα τοὺς παῖδας μανθάνειν.
- (στ) Ἄξιόν ἐστι μακαρίζειν σε τὴν Θεοτόκον.

3. Στις προτάσεις που ακολουθούν να εντοπίσετε το **υποκείμενο του ρήματος** και το **υποκείμενο του απαρεμφάτου** και να σημειώσετε πού έχουμε **ταυτοπροσωπία** και πού **ετεροπροσωπία**.

- (α) Ἀντίπατρος ἤρξατο στράτευμα **παρασκευάζεσθαι** ἐπὶ Πέρσας.
Υποκείμενο ρήματος: Υποκείμενο απαρεμφάτου:
.....

(β) Βούλεσθε ἡμᾶς μὴ **θαυμάζειν** τοὺς ἀγαθοὺς;
Υποκείμενο ρήματος: Υποκείμενο απαρεμφάτου:
Σύνταξη:.....

(γ) Ἐπηγγέλλετο **διδάξειν** τοὺς νέους τὴν ἀρετὴν.
Υποκείμενο ρήματος: Υποκείμενο απαρεμφάτου:
Σύνταξη:.....

(δ) Μὴ σπεῦδε **πλουτεῖν**.
Υποκείμενο ρήματος: Υποκείμενο απαρεμφάτου:
Σύνταξη:.....

(ε) Ἡμεῖς βουλόμεθα **στρατεύεσθαι**.
Υποκείμενο ρήματος: Υποκείμενο απαρεμφάτου:
Σύνταξη:.....

(στ) Σὺ λέγεις τοὺς μαθητὰς δίκαια **πράττειν**.
Υποκείμενο ρήματος: Υποκείμενο απαρεμφάτου:
Σύνταξη:.....

Γ. ΕΝΑ ΒΡΑΒΕΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ

1. Να συμπληρώσετε τις πιο κάτω προτάσεις με τα απαρέμματα που βρίσκονται στο πλαίσιο και να προσδιορίσετε το είδος τους (τελικό – ειδικό), σημειώνοντας ✓ στο αντίστοιχο τετραγωνάκι.

μάχεσθαι, λέγειν, κρύπτεσθαι, ἔχειν, ἄρξασθαι, εἶναι, πράττειν

(α) Φίλους πιστοὺς ἔχων νόμιζε θησαυροὺς

(β) Δεῖ οὖν ἀπὸ θεῶν

(γ) Δεινὸν ἐστὶ θεῶ καὶ τύχη.

(δ) Δεῖ τ' ἀληθῆ καὶ
..... τὰ δίκαια.

(ε) Πρωταγόρας ἔλεγε πάντων χρημάτων μέτρον
..... ἄνθρωπον.

(στ) Φύσις φιλεῖ.

	Τ	Ε
α		
β		
γ		
δ		
ε		
στ		

2. Να σχηματίσετε γνωμικά, αντιστοιχίζοντας τις λέξεις της Α' στήλης με τις λέξεις της Β' στήλης.

Α' στήλη		Β' στήλη	
1	Τοῦτό ἐστι τὸ ἀδικεῖν,	α.	τοῦ λαλεῖν.
2	Γράμματα δεῖ μανθάνειν	β.	ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.
3	Καλῶς πένεσθαι μᾶλλον	γ.	τοῦ κτήσασθαί ἐστι.
4	Τὸ σιγᾶν κρεῖττόν ἐστι	δ.	τὸ πλέον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν.
5	Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ	ε.	ἢ πλουτεῖν κακῶς.
6	Εἷς οἰωνὸς ἄριστος,	στ.	καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν.
7	Τὸ φυλάξαι τὰ ἀγαθὰ χαλεπώτερον	ζ.	φιλοσοφεῖν

1		2		3		4		5		6		7	
---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--

3. Να μεταφέρετε τις προτάσεις που ακολουθούν από τα Νέα Ελληνικά στα Αρχαία Ελληνικά.

(α) Ο Σωκράτης ἔλεγε ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ.

.....

(β) Ἐμεῖς θέλουμε νὰ διδάσκουμε τὴν ἀλήθεια.

.....

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΩΜΕΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

«Ἡμεῖς οὔτε χρήματ' εἰσφέρειν βουλόμεθα, οὔτ' αὐτοὶ στρατεύεσθαι, οὔτε τῶν κοινῶν ἀπέχεσθαι δυνάμεθα».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράρτημα Α'

Λεξιλόγιο

ἀδέκαστος, ἀδέκαστος, ἀδέκαστον	αυτός που δεν μπορεί να δωροδοκηθεί
αἴρω	παίρνω, αρπάζω
ἀμαρτανόμενον, τὸ	το σφάλμα
ἀμαρτία, ἡ	το σφάλμα
ἀναγκαιότατοι, οἱ	οι συγγενείς
ἀναλαμβάνω	επωμίζομαι, υιοθετώ
ἀπόρως ἔχω	δεν μπορώ, δεν έχω τρόπο, είμαι σε αδυναμία
ἀφαιρέομαι - ἀφαιροῦμαι	αφαιρούμαι, απομακρύνομαι
ἀφαιρῶ	αρπάζω, παίρνω
ἀχρειόομαι - ἀχρειοῦμαι	αχρηστεύομαι
ἄχρι	μέχρι
δεῦρο	προς τα εδώ
εἰλωτεύω	είμαι δούλος
εἴωθα	συνηθίζω
ἐκδέχομαι	περιμένω
ἐξευρίσκω	βρίσκω
ἐπιλανθάνομαι	ξεχνώ
ἐπιπλήττω	επικρίνω
ἐπιτήδευμα, τὸ	η πράξη, το κατόρθωμα
ἐπονειδίστως	με αισχρό, με ντροπιαστικό τρόπο
εὐλογέω – εὐλογῶ	επαινώ
εὖνους, εὐνους, εὖνουν	ευνοϊκός, με ευνοϊκή διάθεση
ἡδιστος, ἡδίστη, ἡδιστον, υπερθετικός βαθμός του επιθέτου ἡδύς, ἡδεῖα, ἡδὺν	ο πιο ευχάριστος, ο πιο γλυκός

<i>ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερον</i>	ο δικός μας, η δική μας, το δικό μας
<i>καταλείπω</i>	αφήνω πίσω ως υπόλοιπο, εγκαταλείπω
<i>κῆδομαι</i>	φροντίζω
<i>κοινά, τὰ</i>	τα δημόσια ζητήματα
<i>κοίτη, ἡ</i>	η φωλιά
<i>κοσμέω – κοσμῶ</i>	στολίζω
<i>κρανία, ἡ</i>	η κρανιά (εἶδος δέντρου)
<i>λιμώττω</i>	πεινώ
<i>μέμφομαι</i>	κατηγορώ
<i>νέμω</i>	μοιράζω, αποδίδω
<i>οἶμαι</i>	νομίζω
<i>παντοδαπός, παντοδαπή, παντοδαπόν</i>	διάφορος, κάθε είδους
<i>παρέρχομαι</i>	φτάνω
<i>προαιροῦμαι</i>	προτιμώ
<i>προσαγορεύομαι</i>	ονομάζομαι
<i>πάρειμι</i>	εἶμαι παρών
<i>παρῤῥησία, ἡ</i>	η ειλικρίνεια
<i>περίειμι</i>	περιφέρομαι
<i>περιορῶ</i>	αφήνω, αγνοώ
<i>ποίμνιον, τὸ</i>	το κοπάδι
<i>πόρρωθεν</i>	από μακριά
<i>συναγωνίζομαι</i>	αγωνίζομαι μαζί, συμμαχώ
<i>τοίνυν</i>	λοιπόν, συνεπώς
<i>φείδομαι</i>	δείχνω μικροψυχία
<i>φημί</i>	λέγω
<i>χρῶμαι</i>	αντιμετωπίζω, χρησιμοποιώ
<i>ψέγω</i>	κατηγορώ

Παράρτημα Β'

Συντομογραφίες που συνοδεύουν την κατά κῶλα γραφή

α-πρωτ	κύρια πρόταση
ευθεία ερ.	ευθεία ερώτηση
ἐάν(υποθ)-πρωτ	υποθετική πρόταση εισαγόμενη με το ἐάν
εἰ(υποθ)-πρωτ	υποθετική πρόταση εισαγόμενη με το εἰ
ἐνθα(αναφ)-πρωτ	αναφορική πρόταση εισαγόμενη με το ἐνθα
ἐπεὶ(αιτ)-πρωτ	αιτιολογική πρόταση, εισαγόμενη με το ἐπεὶ
ἐπειδὴ(αἰτ)-πρωτ	αιτιολογική πρόταση εισαγόμενη με το ἐπειδὴ
ἵνα(τελ)-πρωτ	τελική πρόταση εισαγόμενη με το ἵνα
μὴ(ἐνδ.)-πρωτ	ενδοιαστική πρόταση εισαγόμενη με το μὴ
ὄν(αναφ)-πρωτ	αναφορική πρόταση εισαγόμενη με το ὄν
ὅταν(χρον)-πρωτ	χρονική πρόταση εισαγόμενη με το ἐάν
ὅπως(πλ.ερ)-πρωτ	πλάγια ερωτηματική πρόταση εισαγόμενη με το ὅπως
ὅστις(ἀναφ)-πρωτ	αναφορική πρόταση εισαγόμενη με το ὅστις
ὅτι(ειδ)-πρωτ	ειδική πρόταση εισαγόμενη με το ὅτι
τί(πλ.ερ)-πρωτ	πλάγια ερωτηματική πρόταση εισαγόμενη με το τί
ὡς(αναφ)-πρωτ	αναφορική πρόταση εισαγόμενη με το ὡς
ὡς(αἰτ)-πρωτ	αιτιολογική πρόταση εισαγόμενη με το ὡς
ὡς(χρον)-πρωτ	χρονική πρόταση εισαγόμενη με το ὡς
ὥσπερ(ἀναφ)-πρωτ	αναφορική πρόταση εισαγόμενη με το ὥσπερ
μτχ φρ (επιθ)	μετοχική φράση (η μετοχή είναι επιθετική)
μτχ φρ (επιρ)	μετοχική φράση (η μετοχή είναι επιρρηματική)
	Η επιρρηματική μετοχή μπορεί να είναι: χρονική, αιτιολογική, τελική, υποθετική, εναντιωματική ή τροπική.
μτχ φρ (κατηγ)	μετοχική φράση (η μετοχή είναι κατηγορηματική)

Σημείωση: Στην κατά κῶλα γραφή υπογραμμίζεται μόνο το ρήμα της κύριας πρότασης.